



# Tabo

1880 - GENERAL LEON RUPNIK - 1980



1980

EL FORTIN

9-10

TABOR je glasilo Zdraženih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 42.819.

Naročnina: Argentina 15.000 pesov; Južna Amerika 8 dolarjev; Evropa — Australija 10 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno — paketi). Letalska naročnina za vse države: 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, (1655), J. L. Suárez — Bs. As., Argentina  
Telefon: 766-7513.

---

#### NAŠA NASLOVNA SLIKA

„SLOVENEK SEM, DOMOVINA ME KLIČE. VOJAK SEM, DOMOVINA ME POTREBUJE — IN JAZ BOM DAL VSE ZMOŽNOSTI NA RAZPOLAGO DOMOVINI. ZAVEDAM PA SE, DA STOPAM Z ENO NOGO V LASTNI GROB.“ (Gen. Leon Rupnik)

---

**PORAVNAJTE NAROČNINO!**

---



Svobodni sveta,  
združite se!  
Za Boga,  
Narod, Domovino!

Septiembre-Octubre 1980

BUENOS AIRES

September-Oktober 1980

**1880**

**General Leon Rupnik**

**1980**

Al cumplirse este año el primer centenario de su nacimiento, La Guardia Nacional Eslovena (Slovenski domobranci) recuerda a su fundador general Leon Rupnik.

Al producirse el 8 de septiembre de 1943 la capitulación italiana y, cuando todo parecía que iba a triunfar la revolución comunista, apareció en el teatro de los acontecimientos el general Leon Rupnik. Con su acción logró anular la embestida de la avalancha roja.

En su función de Presidente de la Provincia de Ljubljana consiguió que los alemanes aceptaran la administración totalmente eslovena en la Provincia. Su opinión era, que en aquellos momentos en Eslovenia se estaba desarrollando una batalla ideológica entre dos mundos y que con su acción los comunistas habían creado un modo nuevo en su lucha por el poder: la guerra civil durante la ocupación enemiga. Es por eso, que el general Rupnik solicitó de las autoridades alemanas el consenso para organizar dentro de la administración eslovena un cuerpo de defensa, militarmente organizado — Slovenski domobranci — Defensores de los hogares eslovenos.

Esta defensa, bajo el mando de la oficialidad eslovena y con soldados voluntarios eslovenos, sería destinada para actuar contra la revolución comunista, exclusivamente en los territorios eslovenos.

En aquella oportunidad el general Rupnik se ha expresado así:

“MI MAS FERVIENTE DESEO ES QUE TODOS LOS ESLOVENOS DEJEN DE LADO SUS DESENCUENTROS CASUALES, COMO ASI TAMBIEN, PARA EL BIENESTAR NACIONAL, LAS PEQUEÑAS DESAVENENCIAS, Y UNAN TODAS SUS FUERZAS CON LOS DEFENSORES PARA ESTAR ASI PREPARADOS PARA ASESTAR EL GOLPE DE TODOS LOS ESLOVENOS CONTRA EL COMUNISMO, QUE SE AVIENE EN EL SIGNO DE LA MUERTE”.

El pueblo esloveno había aprobado la actitud del fundador de los defensores eslovenos y le prestó toda su ayuda. Sus soldados lo apreciaban tanto, que lo consideraban su padre.

El general Rupnik dio todo para el bienestar de los eslovenos, hasta su propia vida, cuando siguió a sus soldados a la muerte violenta en septiembre de 1946.

Los que lo hemos conocido y servido bajo su mando nunca olvidaremos su sacrificio y estamos convencidos que finalmente conseguirá su nombre en la historia eslovena el lugar, que como líder y mártir le pertenece.

## **USTANOVITELJU SLOVENSKEGA DOMOBRANSTVA – OB NJEGOVI 100-LETNICI ROJSTVA**

Desetega avgusta letos je poteklo 100 let odkar se je v vasi Lokve pri Gorici rodil general Leon Rupnik.

Kdo bi si tedaj mogel misliti, da bo ta mož tako organsko povezan s trpljenjem in usodo slovenskega naroda med zadnjo vojno in revolucijo? Ker je bilo temu tako, je prav in primerno, da se ga ob 100-letnici njegovega rojstva še posebno spomnimo in zabeležimo vsaj glavne mejnike njegovega življenja in delovanja.

Rupnikova življenjska pot je bila pestra in naporna, njegova smrt pa mučeniška, kot je bila smrt tisočev njegovih vojakov.

Rupnik je študiral na klasični gimnaziji v Ljubljani, nato v kadetnici v Trstu in v generalštabni šoli na Dunaju. Svoje vojaške sposobnosti je izkazal na številnih bojiščih v prvi svetovni vojni in zlasti še pri obrambi Boke Kotorske konec vojne. Leta 1932 je postal general jugoslovanske vojske — edini Slovenec, ki je dosegel to čast. Kmalu po kapitulaciji Jugoslavije in po kratkem zaporu se je vrnil v Ljubljano in kasneje postal župan mesta Ljubljane.

Vrhunec njegovega delovanja pa brez dvoma vpada v dobo tik po italijanski kapitulaciji. Tedaj, ko se je zdelo, da je že vse propadlo in da je komunistična zarota v celoti uspela, je stopil na pozornico nov vodnik — general Leon Rupnik.

Sad mednarodne komunistične zarote je tedaj dozorel in pritisnil narod na rob propada in obupa. številne Vaške straže so bile razbite; v Velikih Laščah, v Kočevju in Jelendolu so komunisti uprizorili prvi množični pokol nad slovenskim narodom. V teh razburkanih dneh, ko se je zdelo, da je vse izgubljeno, je na okope stopil mož, ki je z vso energijo svoje sposobnosti posegel v dogodke in iz razvalin tedanje situacije ustvaril resno organizirano silo proti komunističnemu naskoku na Slovenskem.

Rupnik se je vdal prošnji političnih predstavnikov; žrtvoval je svojo čast in svoj pónos in prevzel v svoje roke krmilo usode slovenskega

naroda. Postal je **prezident Ljubljanske pokrajine** in takoj pričel z organizacijo samoobrambe.

General Rupnik je dosegel, da so Nemci pristali na izključno slovensko upravo. Stal je na stališču, da je tedaj v Sloveniji šlo za **ideološki boj dveh svetov**, s katerim so komunisti pri nas ustvarili **novi vojnopravni primer državljanske vojne za časa sovražne okupacije**. Zato je general Rupnik od Nemcev zahteval odobritev, da organizira v okviru področja slovenske uprave po vojaških pravilih zgrajeno deželno obrambo — **SLOVENSKO DOMOBRA NSTVO**. Ta obramba pod poveljstvom slovenskih častnikov in s slovenskim prostovoljnim moštvom naj bi služila za **obrambo proti komunistični državljanski vojni izključno na slovenskih tleh**.

Tedaj je javno povedal, kar mu je ležalo na srcu:

„**MOJA NAJBOLJ VROČA ŽELJA JE, DA BI PRAV VSI ZVESTI SLOVENC I OPUSTILI VSA MOREBITNA NERAZUMEVANJA IN VSE DRUGE — V PRIMERI Z BLAGINJO NARODA DROBCENE INTERESE IN ZDRUŽILI VSE SVOJE SILE ZA SVOJIM DOMOBRA NSTVOM V ENOTNO PRIPRAVLJENOST IN SKUPNI UDAR VSEH SLOVENCEV PO KOMUNIZMU, KI PRIHAJA V ZNAMENJU SMRTI.**“

General Rupnik je dobro vedel, kaj je predstavljala „Osvobodilna fronta“. Dogodki septembra 1943 so nedvomno dokazali, da je bila „Osvobodilna fronta“ samo perfidna laž v službi internacionalne dolžnosti — revolucije. Jasno mu je bilo, da je bilo nujno potrebno postaviti na čisto drugačne — nove ter na prvi pogled nerazumljive in mogoče celo odiozne koncepte vso slovensko organizirano dejavnost v tem času.

Iz krvi Grčaric in Turjaka je zrastle **SLOVENSKO DOMOBRA NSTVO** kot edina možna sila proti komunističnemu naskoku na Slovenskem.

Slovensko domobranstvo je po inspiraciji svojega ustanovitelja in poveljnika postalo vseslovensko narodno gibanje in prineslo narodu novih upov v tistih najbolj kritičnih dneh slovenske narodne zgodovine.

Slovensko ljudstvo je pozdravilo in dalo vso oporo ustanovitelju slovenskega domobranstva in to jasno pokazalo in izpričalo na številnih protikomunističnih taborih. Domobrancem je general Rupnik, ki jih je pogosto obiskoval na terenu, bil ne le njihov poveljnik, pač pa skrbni oče, katerega so iskreno cenili.

Veličina generala Rupnika je prav v tem, da je v najkritičnejši dobi stopil na plan, se odpovedal osebnim koristim ter je v zmed i, ko je očitno odpovedalo vse, edini upal stopiti na čelo svojemu preizkuš enemu narodu — ne glede na okoliščine in posledice.

Dal je vse, kar je imel; samega sebe; in končno tudi sledil svojim vajakom takorekoč prostovoljno v — smrt.

Za vse svoje delo je bil končno zavržen in prepuščen samemu sebi. Lahko si mislimo, kako razboljena je bila njegova plemenita duša ob koncu. Komunisti so ga hoteli umoriti še predno je stopil na pozornico; politično vodstvo doma ga je odstranilo ob koncu in ga ločilo od njegove vojske tedaj, ko se jim je zdelo, da je treba iskati političnih reši-

tev brez njega; begunsko vodstvo ga je zavrlo... in zato ni čuda, da je takorekoč prostovoljno sledil svojim vojakom v smrt.

Te skromne vrstice so zapisane v spomin slovenskemu voditelju generalu Rupniku ob stoletnici njegovega rojstva. Zapisane so v poklon njemu, ki je spoznal klic časa in dal samega sebe zato, da bi rešil svoj narod propada. Mi, ki smo ga poznali in pod njegovim poveljstvom služili, pa verujemo, da bo prišel čas, ko bo njegovo ime obrisano pljunkov in blata, ki je bilo krivično nanj zmetano, in da mu bo objektivni zgodovinar dal mesto v analih slovenske zgodovine, ki mu kot voditelju in mučeniku pripada.

Slovenski domobranci

## ZA ZGODOVINO

---

### ODSLOVLJEN DELAVEC

Zdomski zapisi dr. Stanka Kocipra

(Nadaljevanje)

Dne 20. maja 1945 sem šel h Capt. Corbett-u s prošnjo, da bi nam bila omogočena zveza z Vetrinjem. Ob tej priložnosti sem mu oddal tudi seznam ljudi, ki jih je imel kap. Ferdo v svojem taborišču v Spittalu.

Kap. Ferdo nas je tega dne tudi ponovno obiskal.

Iz Vetrinja oz. Celovca pa je istega dne prišel tudi Slavko Krek. Od njega nismo mogli zvedeti ničesar bistvenega. Zato sta se kap. Ferdo, prav posebej pa dr. Lovro Hacin, z njim resno razgrela z ozirom na Narodni Odbor.

Vsi smo seveda mislili, da Slavko Krek le ni hotel ničesar povedati, in smo mu to prav posebej zamerili, češ, da v tako usodni uri Narodni Odbor igra slepe miši... Nismo mogli misliti, da Narodni Odbor v Celovcu, kjer je imela sedež angleška vojaška vlada za Koroško, ne bi prišel do vse drugačnih zvez in dosegel vse kaj drugega, bolj konkretnega, kot mi v oddaljenem Millstattu.<sup>1)</sup>

Ker je gen. Rupnik iskreno želel, da bi vsaj sedaj prišlo do zblížanja za skupne napore in je bil prepričan, da je Narodni Odbor pred njim le

<sup>1)</sup> — Pozneje smo seveda videli, da revež v resnici ni mogel ničesar povedati, ker ničesar ni bilo, kar bi lahko povedal, in smo mu torej delali grdo krivico. Dejansko je le on hotel vedeti, kakšno je bilo Rupnikovo stališče do dogodkov in kakšne so bile njegove zveze z Angleži, da bi lahko le on v Celovcu poročal predstavnikom vlade, ki bi potem temu primerno ravnali... Seveda pa ostane še vedno odprto vprašanje, kaj je tam govoril...

ljubosumno čuval skrivnosti svojih uspehov v Gelovcu, je hotel dati dokaza svoji iskrenosti s tem, da je Slavku Kreku za Narodni Odbor vsaj v glavnih obrisih povedal vse, kar smo do takrat opravili mi.

Pod večer je prišel iz Spittala tudi Izidor Cergol, ki ga je spremljal Stojan Skitek. Prinesel je pismo, ki ga je iz Vetrinja generalu Rupniku pisal načelnik štaba Srbskih Dobrovoljcev podpolk. Tatalović. Pismo, ki nosi datum tega istega dne, se glasi:

Mnogo poštovani gospodine Djenerale,

Činjenica da mogu ovim putem da uhvatim vezu sa Vama, mnogo me veseli i to tim pre što smatram da će Vam biti moguće, da nam svima Vašim uticajem pomognete.

Moja grupa kao i većina domobranskih snaga nalazi se već osmi dan u logoru kod Viktringa. Na Dravi smo razoružani svi.

Krener je kroz ovo vreme preformirao domobranske snage u pukove a Vuk preuzeo komandu nad jednim pukom u koji su ušli bataljoni koji su stajali pod njegovom komandom. Vuk je dobro i žao mi je da ga radi brzog povratka kurira natrag ne mogu pronaći da Vam i on sa svoje strane uputi pismo na par reči.

Mi smo ovde prilično nepovoljno smešteni. Slab bivak, ograničen prostor a sem nas i veliki broj izbeglica. Najgora je neizvesnost radi našeg daljnog pokreta. Englezi mnogo su zakopčani a i spori.

Govore nam već više dana ćemo u najkraće vreme biti upućeni u sastav naših snaga u Italiji ali stvar se ne miče s mesta a ne saopštavaju nam se ni uslovi pod kojima će to upućivanje uslediti.

Obzirom na ovo molim Vas Gospodine Djenerale da vidite kakve su zapravo namere sa nama i da intervenišete ako je to moguće da nam se oružje vrati i nas što pre uputi na konačni cilj.

Molim Vas da Vašoj gospodji isporučite moj rukoljub i pozdrave jednako kao i ostalim Vašima u nadi da će mi se pružiti prilika da to i lično učinim.

Sa odanim poštovanjem i pozdravom

Vaš

R. T. Tatalović, s. r.

20. V. 1945

Tatalovićevo pismo je bila naša prva nekoliko bolj oprijemljiva informacija o tem, kar se je do takrat zgodilo v Vetrinju. Vse, s čemer smo razpolagali do takrat, so bile samo govornice, ki so povrhu mnogokrat stale še v medsebojnem protislovju in nas zaradi tega puščale v popolni negotovosti.



Ob priliki enega izmed kratkih izletov v okoliške gozdove, gledajo z razgledne točke Lugginsland v dravsko dolino s Spittalom: Od leve na desno ga. Olga Rupnikova, gen. Leon Rupnik, dr. Stanko Kociper, generalov vnuk Niko, ga. Ksenija dr. Kociprova, g. Slavko Skoberne z ženo, g. Avgust Jeločnik in g. Viktor Trček.

To pismo pa nam je bilo dokaz, da je glas o mojem obisku pri poveljniku angleške divizije gen. Arbuthnottu segel že do Vetrinja in smo začeli razumeti nenaden obisk Slavka Kreka. . .

Posebno pozornost nam je zbudil v pismu odstavek, v katerem je podpolk. Tatalovič zapisal: „Že več dni nam govore, da nas bodo v nakrajšem času napotili v sestav naših sil v Italiji. . .“ — Pri vsem uspehu namreč, ki bi ga utegnili pripisati mojemu obisku pri angleškem divizionarju, meni gen. Arbuthnott še z besedico kaj takšnega ni obljubil. Gen. Rupnik je v svoji spomenici sicer to prosil, toda gen. Arbuthnott mi še z besedico ni omenil, da nas bodo Angleži zares tudi poslali v Italijo; posebej, ker je izrečno in ponovno poudaril, da je naše vprašanje predhodno še čisto političnega značaja in bo zato moralo biti rešeno v Londonu.<sup>2)</sup>

To nam je bilo v dokaz, da je Narodni Odbor uspel na celi črti.

To tem bolj, ker je podpolk. Tatalovič v pismu, ki ga je Izidor Cergol istočasno nosil tudi za kap. Janačkovića, dajal že čisto konkretna povelja:

<sup>2)</sup> — S katerega konkretnega angleškega mesta je torej ta usodna obljuba bila dana v Vetrinju? To ni samo zgodovinsko, temveč predvsem tudi pravno važno, če resno hočemo kedaj vetrinjsko žaloigro spraviti pred pristojni forum! Današnji Slov. Narodni Odbor, ki je pravni podaljšek takratnega, je torej tudi pravno obvezan, da to pojasni.



## SRPSKI DOBROVOLJAČKI KORPUS

Grupa Tatalović

O. Br. 322. - 20. V. 1945

Kapetanu Janačkoviću,

Po prijemu Vašeg pisma i hvatanja veze sa grupom saopštavam Vam da se zajedno sa ljudstvom koje se kod Vas nalazi imadete smatrati i dalje u sastavu grupe.

U smislu ovoga preduzetece odmah sve što treba da se svo ljudstvo ma kojih jedinica, ukoliko nema svoje organske komande, okupi i organizuje. Sa tim ljudstvom osnovaćete jednu četu i potom saopštiti nadležnom engleskom komandantu, da ste sa ljudstvom sastavni deo grupe i da imate naredjenje da se priključite Vašoj grupi čim ista bude iz sadanjih logora pokrenuta za put u Italiju (Palmanova).

S Vaše strane, a preko djenerala Rupnika, preduzmite sve što je moguće, da pokret grupe usledi što pre i pod što povoljnim uslovima.

Grupi je oružje kod prelaza preko Drave oduzeto. Ukoliko djeneral Rupnik može da interveniše i po tom pitanju, bilo bi potrebno, da se grupi oružje vrati.

Po kuriru koji se vraća saopštite mi tačno brojno stanje i spisak ljudstva koje se kod Vas nalazi.

Što se tiče zarobljenih porodica južno Beljaka pokušaću da i ovde intervenišem za njihovo puštanje.

Izvestite ako Vam je šta poznato o kapetanu Džakoviću gde se on nalazi. Pukovnik Jovanović uspeo je da pobegne iz ropstva i otišao je preko Beljaka u nepoznatom pravcu.

KOMANDANT GRUPE

potpukovnik:

R. T. Tatalović, s. r.

Žig:

Štab Srpskog Dobrovoljačkog Korpusa.

Gen. Rupnik je na Tatalovićevo pismo takoj odgovoril. Kot vsi, je bil seveda tudi on zaradi njegove vsebine pod vtisom, da Narodni Odbor bodisi iz kakšnih politično-taktičnih, bodisi po direktnem naročilu od strani Angležev, zaradi prisotnosti Titovih komunistov na Koroškem, molči o svojih uspehah in podvzetih korakih. On pa je bil zasebnik in ne vezan na nikakšno obljubo o molčečnosti. Zato je Tataloviću napisal:

Na položaju, dne 20. V. 1945.

Dragi stari družje i prijatelj!

Več celo ratno vreme me ništa nije tako obradovalo kao Tvoje pismo koje mi je baš sada — 21 časova — doneo g. Cergol iz Spittala.

Primi u ime svih dobrih Slovenaca i u ime moje i moje

porodice našu najsrdačniju zahvalu za pametnu i junačku saradnju sa domobrancima i za rešenje mnogih slovenskih izbeglica.

Najbližem engleskom višem komandantu t. j. komandantu 78. pešadijske divizije u Millstattu sam uputio 16. o. m. — t. j. jedan dan posle njegovog dolaska — pismo sa molbom:

a.) Da se svi borci čim pre upute u Italiju i priključe tamo pod engleskom zaštitom već nalazećim se kr. jugoslovenskim trupama — a na raspoloženje Engleske.

b.) Da se sve jugoslovenske izbeglice zaposle i zbrinu ne suviše daleko od boraca.

Komandant me je po jednom kapetanu molio da ne dodjem sam, nego da mu uputim adjutanta.

Poslao sam Stanka u punoj uniformi i naoružanog.

Primljen je odlično. Obećao mu je, da će biti pismo sprovedeno odmah na više mesto, ali mu je rečeno, da je pitanje prethodno još čisto političkog karaktera, te će morati biti rešeno u Londonu. Na svaki način da se nemamo ničega bojati, samo da moramo imati strpljenja.

Odmah sutra ode Stanko sa prevodom Tvojih pisama (meni i Janačkoviću) ponovno ka divizionaru gde je bio i danas ali je razgovarao samo sa IC, koji mu je dao još bolje izgleda nego komandant prošle srede (16. o. m.).

Sa Tvojima i sa četnicima kapetana Ferda u Spittalu sam u stalnom dodiru. Hteli smo već davno da hvatamo vezu sa Mušickim i Damjanovićem, ali su granice Italije strogo zatvorene.

Opšti izgledi za našu stvar se sve bolje razvijaju, te se nadam da ćemo uskoro učiniti dalje i brže korake.

Pozdravi mi sve Tvoje junake, neka ne izgube strpljenja i sve će biti konačno dobro.

Primi mnogo srdačnih i iskrenih pozdrava od svih nas  
Tvoj

stari general Rupnik s. r.

P. S.: Molim Te, pokaži pismo i Vuku!

Pod istim vtisom Tatalovićevega pisma, kaj vse je moral že doseči Narodni Odbor, pa je gotovo iz tehtnih razlogov bil prisiljen k molku, zaradi česar je bil Tatalović nestrpen, je general Rupnik takoj napisal pismo tudi sinu maj. Vuku Rupniku. Po vsebini je bilo bistveno enako kot odgovor Tataloviću. Zato je mogoče potrebno na tem mestu citirati samo sledeči odstavek:

Mojim fantom reci, da jih nisem pozabil in da bom tudi tu podvzel vse, da naša sveta borba uspe in da se povrnemo domov kot zmagovalci in po težkih časih in preizkušnjah zaživimo srečno življenje v novi in lepi svobodi. — Enotnost in disciplina mojih fantov je tudi sedaj poglavitna stvar. —

Poznejši pripis:

Kako neosnovano je, žal, bilo Rupnikovo miselno sosledje, kako tragično napačen je bil njegov sklep! Toda kako bi pač mogel le posumiti, da Narodni Odbor spričo tega, kar je pisal Tatalović, ni razpolagal z vse drugačnimi jamstvi, kot jih je dal njemu poveljnik 78. divizije? V Celovcu so vendar bile najvišje angleške zasedbene oblasti za Koroško! Narodni Odbor je vendar razpolagal z vse večjim in sposobnejšim kadrom sodelavcev, kot on sam, in bil povrh v zveza<sup>h</sup> z Angleži že izza časov vojne... Kako vendar je „kolaboracionist“ Rupnik le mogel podvomiti, da Narodni Odbor po vsem, kako se je vedel že v Ljubljani, pri še višjih oblasteh v Celovcu ne bi bil deležen vse drugačnega sprejema kot on pri poveljniku 78. divizije v Millstattu? Zato si je Tatalovićeve prošnje razlagal tako, da so bili vojaki potem, ko so morali oddati orožje, pač živčni in nestrpni, ker je kljub temu, da so jim že celo govorili o **prevozu v Italijo** v sestavo jugoslovanskih čet, načelno politično reševanje vprašanja v Londonu zahtevalo svoj čas... Če bi general Rupnik potem, ko je bil sam kot zasebnik in povrh še „kolaboracionist“ deležen dobrega sprejema pri poveljniku divizije v Millstattu, le mogel slutiti, da uradni, suvereni Narodni odbor v resnici sploh ni prišel do nobene višje oblasti in da — kot se je pozneje „opravičeval“ — tudi „na vse pismene intervencije“<sup>3)</sup> sploh ni dobil nobenega odgovora“... bi njegovi pismi podpolk. Tataloviću in sinu Vuku imeli vse drugačno vsebino!

(Sledi.)

---

<sup>3)</sup> — Začuda še do danes ni bilo nikjer obelodanjeno besedilo teh intervencij, kakor tudi ne, konkretno komu so bile poslane.

## Ali je tako moralo biti?

K prispevku, ki smo ga po münchenski ISKRI prinesli v prejšnji številki našega glasila (Tabor, št. 7-8, 1980), nam je njegov pisec Dimitrij O. Jeruc poslal še sledeči dodatek. — Op. ured.

Ob koncu aprila 1945 — točnega datuma ne vem več — me je poklical po telefonu na Vrhniko Izidor Cergol, da bi šel z njim in z **Borisom Smerdujem** na Vipavsko, da bi odnesli dva venca na grob pokojnega predsednika Dimitrija Ljotiča. Kje je bil grob, sploh nismo vedeli; nekje v okolici Gorice pač.

In smo šli. Jaz v uniformi in z brzostrelko, Cergol in Smerdu pa v Civilu. Vozil nas je avto pokrajinske uprave v Ljubljani.

Ko smo iskali Ljotičev grob, smo končno prišli tudi v Sv. Peter pri Gorici, kjer je imel četniški vojvoda **Momčilo Djujić** svoj štab. Povabil nas je v hišo. V njej so sedeli: **General Damjanović**, polk. **Ivan Prazelj** (general Andrej), eden bratov **Heinriharjev**, mogoče tudi **Benedik**; od Srbov nekaj Djujićevih komandantov in končno vojvoda **Jevdjević**, komandant „Liškega Korpusa“.

Njihovo razpoloženje je bilo odlično; smejali so se, pili itd. Niso nas bili veseli; mogoče zaradi moje uniforme... Mi trije smo bolj molčali; jaz sem le poslušal in se vsemu čudil...

Tako je vojvoda Djujić vprašal: „Ej Jevdjo, gde ti je vojska?“ — In Jevdjo mu je v smehu odgovoril: „Naišli partizanski tenkovi; seo sam na motocikel — i ja na jednu stranu, a moji vojnici na drugu!“ Potem je še v smehu govoril, kako bodo partizani uživali, ko bodo brali njegova ljubavna pisma, ki jih je pisal Italijankam... — General Damjanović je tožil, da so mu partizani zaplenili novo generalsko uniformo. — Itd. Itd.

Če me spomin ne vara, je prišlo vsega šest partizanskih oklopnikov; Jevdjevićevi četniki pa so bili **edini**, ki so imeli protitankovsko orožje — in so se razbežali. — Tako je partizanom uspelo, protikomunistične sile razbiti na dva dela, kakor sem omenil v svojem članku. —

Če je kdo že pozabil, bi mogoče bilo potrebno zabeležiti tudi, česar v članku nisem omenil, namreč, da se je poveljnik domobranske zaščitnice, v kateri sem bil s svojo četo, podpolkovnik **Lehman** pred samim ljubeljskim predorom ustrelil in so ga mrtvega prenesli na koroško stran.

Dimitrij Jeruc

## Dan za dnem

Iz ust se trga žalostna beseda...

Komu naj rečem jo, moj Bog, komu? —

V zrcalu me obraz začuden gleda,  
sprša me: Zakaj..., do kdaj..., čemu? —

Čemu te sanje, večne lepe sanje  
pomladnih, mladih dni, domačih njiv;  
zakaj to mučno, trudno spraševanje? —  
Odgovor moj je jasen: — Živ sem..., živ!

Potepam se po svetu — Ahasver moderni —,  
luči ugašam, — zvezde na večernem nebu;  
živimo v dobi tolovajski, licemerni  
in nosimo poštenje dan za dnem k pogrebu... —

## NA ORLOVEM VRHU

(Ob spominski proslavi v Clevelandu — 15. 6. 1980)

Gotovo je v mnogih od nas še toliko idealizma, da nam ob važnih dogodkih prekipi srce. Ni treba gledati v koledar, ali spraševati poslanca, ministre ali škofe, če je kakšna stvar velika in dobra. Srce samo to najde, brez ozira na mnenje drugih; za zaprtimi očmi in zamašenimi ušesi še najlažje in najgloblje dojame vrednote, za katere je vredno živeti, ker rešujejo svet.

Kako včasih, recimo ob gledanju lepega filma, ob svečanih državnih paradah, v novembru ob spominu padlih, ali ob mnogih drugih prilikah — v prsih zatrepče, zbudi se ponos ob zavesti, da smo del tega; v grlu postane čudno tesno in najlažje je gledati v tla, da ne razkazujemo čustev.

Tudi naše spominske proslave imajo moč, ki dviga duha. Posebno tisti spreved preživelih domobrancev, ki vsako leto prikorakajo pred kapelico, je nekaj edinstvenega. Čeprav nas je vsako leto manj po številu, nikakor nismo neki preživeli ostanek slovenskih svobodnjakov, ki je obsoben na počasno umiranje. Ne! Odločni, vztrajni in duhovno združeni z bataljoni slovenskih fantov, katere so komunisti pobili v imenu „svobode“ samo zato, da so našemu narodu vsilili svojo tiranijo, smo seme tiste resnične svobode, za katero so naši domobranci trpeli in umirali. Velika in sveta je ta ideja, vrojena v srce vsakega človeka; zato se zaman trudijo razni rdeči tirani in despoti, da bi jo uničili in narod „osrečili“ s svojo izdajo „svobode“. Oni sami najbolj vedo, da lažejo sebi in narodu in da bo morda prej, kot mi mislimo, prišel dan, ko bo komunizem pod težo lastnih laži in zločinov primoran odvreči svojo propagandno masko in narodu dati svobodo, ki jo bo mogoče pisati brez narekovaja.

Ko gledamo preperete deske ob strani kapelice in beremo imena masonovnih grobišč, ki kot svetišča krasi slovensko zemljo, vsako leto postajamo drugačni ljudje. Pred očmi vstaja lepota naših ravnin in gora; mladostni upi in bolečina se ponujajo v prečudni žari, v vetru šumi, ne vem, ali je odmev pesmi, ki smo jih peli nekoč, ali mimohod prestreljenih src, ki se zahvaljujejo za ta spomin. Le to vem, da je v dušah lepo in da srca drhte, obljublajo in znova prisegajo: naša borba zato je sveta, dokler gruda ni oteta...

Da! Boj se bije naprej; ne s puškami in bombami, ampak z mečem resnice. Ta borba je naša dolžnost in samo slabiči stopajo ob stran. Kdor pa je zares še domobranec, ta mora vsak čas izpričati resnico o veličini domobranske borbe, dokler bo to potrebno; potrebno pa je vztrajati tako dolgo, dokler Slovenija ne vstane svobodna in prosta vsake tiranije!

Če sem prav razumel veliko udeležbo naše mladine na tej proslavi, upam trditi, da nas mladina razume in da del naše dolžnosti sprejema nase. Razume, da spominska proslava za našimi padlimi spada na Orlov vrh, ki je postavljen njim v spomin. Ob misli na našo veliko tragedijo naši mladi niso zbegani, ampak vedo, kje je njihovo mesto. Lepo in vzgojno bi bilo, če bi na naši naslednji proslavi bilo navzočih več duhovnikov; saj so domobranci sledeč svojemu vodilu: Bog — Narod — Domovina padli tudi za vero naših očetov. Da; na prvem mestu nam je bil — Bog!

TIN

## PO JOSIPU BROZU — TITU

Prve dni maja letošnjega leta se je zgodilo tisto česar naj bi se Jugoslavija bala, kar je svet pričakoval z nekakšno radovednostjo in z zvrhano mero ugibanj in ob čemer so mogli ne-komunistični ali proti-komunistični Jugoslovani doma in po svetu samo zmajevati z glavo. Jugoslovanski predsednik in diktator Tito, človek, katerega življenjska pot je bila od vsega začetka ena sama veriga revolucionarnih dejanj in nasilja, je umrl kot „navaden“ zemljan na bolniški postelji, verjetno po večdnevni nezavesti, v kateri je njegov življenjski mehanizem slednjič obstal.

Reakcija v Jugoslaviji je bila razumljiva. Predvsem zato, ker je mož v resnici izžareval neko „karizmo“ in s prirojenim čutom za demagogijo vselej našel pot iz zagat, kamor ga je pogosto pripeljala njegova vijugasta revolucionarna pot.

Zato so se časopisi razpisali ob „bolečini“, ki je ali naj bi zajela vse jugoslovanske narode ob smrti... „Velikega, plemenitega, modrega voditelja ni več... toda njegovo delo živi v nas“ itd. itd.

En citat: „Na svoje domove so se razšle brezštevilne množice, ki jih je bila bolesti polna ljubezen privedla v prestolnico, da še enkrat, poslednjič, pozdravijo svojega ljubljenege vladarja. Padel je zastor za zadnjim dejanjem velikega in plemenitega človeka. Med nami in nad nami pa je ostal njegov duh, ki nam kaže pravo pot in nas kliče k izvrševanju dolžnosti do domovine...“

Pod soncem ni nič novega. — Gornji citat namreč ni vzet iz ljubljanskega „DELA“ v maju leta 1980, ob smrti „velikega Tita“, temveč iz ljubljanskega „JUTRA“, 23. oktobra leta 1934, ob smrti — kralja Aleksandra.

S tem se pa nočemo norčevati iz čustev današnje Jugoslavije. Pokazati hočemo le da je reakcija take vrste ob smrti državnega poglavarja

nekaj naravnega, nek izraz osebne prizadetosti, ne pa „veličine“ človeka, ki je odšel.

Isto velja v veliki meri za reakcijo v tujini, posebej še za njen najvidnejši izraz — udeležbo tujih predstavnikov na Titovem pogrebu v Beogradu. Jugoslovani so z upravičenim ponosom in tudi s precejšnjim presečenjem ugotovili, da se je na pogrebu v Beogradu zbrala skoraj neverjetna družba svetovnih predstavnikov — z dvema značilnima izjemama: prišel ni ameriški predsednik Carter in doma je ostal francoski predsednik Giscard D'Estaing.

Spet ne gre tukaj za neko počastitev mrtve osebe; brez ozira na obli-gatorne uradne izjave v Titovo slavo. Svet je s tem, da je poslal svoje najvišje predstavnike v Beograd, predvsem poudaril važnost vloge, ki jo, ali naj bi jo Jugoslavija igrala v sedanjem razporedju sil. Da je ta vloga predvsem plod Titovih prizadevanj, je seveda res; toda prav dejstvo, da sedanje kolektivno jugoslovansko vodstvo poudarja, da je ne bo v ničemer spremenilo, dokazuje, da v resnici ni vezana na osebnost: **Tito brez geopolitičnega položaja Jugoslavije bi bil ničla!**

Pravilnost te teorije je razvidna tudi iz tona časopisnih člankov in komentarjev na Zahodu. Povsod je poudarjena KORIST, ki jo je imel Zahod od Titovega odpora sovjetskemu centralizmu; toda domala vsi člankarji opozarjajo tudi na Titovo krvavo preteklost, na brezobzirnost, s katero je opravil s svojimi nasprotniki, čeprav te brezobzirnosti — iz obzirnosti — nihče ni neposredno označil za — kriminalno početje. Toda newyorški Times JE objavil pismo uredniku, v katerem je direktno naveden pokol iz Avstrije vrnjenih slovenskih domobrancev. New York Times pa je poznan po tem, da ne zapiše nobene stvari na svojih straneh, za katere resničnost in točnost nima LASTNIH podatkov in dokazov. Podobne članke so objavili tudi nekateri drugi krajevni časopisi na Zahodu.

V čem je bil Titov „genij“? V preprosti ugotovitvi, da je v današnjem svetu, v svetu dveh diametralno nasprotujočih si, pa približno enako močnih veselil, mogoča neka „neodvisna“, ali kot jo je sam poimenoval — neuvrščena politika, ki se bo naslanjala zdaj na eno, zdaj na drugo stran, ne da bi se ji popolnoma prepustila. Ker se je Tito pri tem nihanju v veliki meri zanašal tudi na lasten sloves „gverilskega junaka“, ki naj bi med vojno vezal kar dva ducata nemških divizij, je bila ta njegova politika še toliko lažja zaradi splošne nepoučenosti na Zahodu o resnični vrednosti njegove gverile. Da se Zahod nad vlogo, ki so jo njegovi partizani igrali med revolucijo, in o strahotni ceni, ki so jo jugoslovanski narodi plačali za to njegovo brezobzirnost, ni niti zamislil, je po eni strani pa neodpustno; saj presoja tega človeka samo po koristi, ki jo je — hote ali nehote — oskrbel zahodni družbi, ne pa po ŠKODI, ki jo je prizadejal lastnim narodom. Zahod se tudi ne ozira na logično dejstvo, da bo vsa Titova „koristnost“ — ali koristnost njegovih dedičev — ugasnila, čim se bo ravnotežje velesil prevrglo na eno ali drugo stran. Jasno je namreč, da ga Sovjetska zveza ne bi trpela eno minuto po svoji zmagi v svetovni konfron-

taciji; in jasno je, da bi mu zahod pripisal odgovarjajočo, nepomembno vlogo, čim bi v svetu prevladala resnična demokracija in svoboda.

In njegovi dediči? Poleg ideološke posebnosti, ki jo predstavlja njegova vrst komunizma, so podedovali tudi razmeroma organizirano, dinamično družbo; pa tudi resne, če sploh premagljive gospodarske težave; in pa seveda — zoprno in nadležno hrvaško vprašanje.

Toda glavni problem je: kako obdržati sedanjo „neodvisnost“ od Moskve brez tiste „magične“ podpore, ki jo je tej politiki dajal Tito? Kljub zagotovilom Združenih držav, da bodo podpirale neodvisnost in suverenost Jugoslavije, je namreč gotovo, da bodo Sovjeti skušali Jugoslavijo na en ali drug način zvabiti nazaj v svoj krog. Do neke mere bo novo jugoslovansko vodstvo vsekakor sprejelo in moralo sprejeti to sovjetsko snubljenje. (Ameriška zagotovila — ali vsaj CARTERJEVA zagotovila — so tudi vse prej kot zanesljiva. Spomnimo se, da je še pred štirimi leti izjavil, da se za Jugoslavijo ne bo boril.) Zdi se zato, da je resnični odgovor na vprašanje: v kakšno smer bo krenilo novo sovjetsko vodstvo, ki je na obzorju, in ali bo v sedanjem meddobju novemu jugoslovanskemu vodstvu uspelo odstraniti tiste probleme, ki lahko najbolj usodno vplivajo ne le na neko bodočo odločitev Sovjetske zveze, temveč tudi na samo notranjo kohezijo Jugoslavije.

In kaj se je spremenilo v našem odnosu do Jugoslavije? Nič! Z njenimi narodi, zlasti še s svojim, slovenskim, nimamo nobenih računov. Dokler pa novo vodstvo ne dokaže, da ima resne namene priznati zločin, ki je bil zagrešen pred 35 leti, toliko časa moramo vztrajati naprej na poti, ki nam jo je začrtala usoda in žrtev naših bratov: Izpovedati moramo RESNICO, ker nas bo samo njena popolna in brezpogojna zmaga odvezala te dolžnosti!

Izšli sta dve knjigi, kateri toplo priporočamo posebno notranjskim rojakom.

**Pero in čas II**, ki jo je spisal pisatelj in novinar **Mirko Javornik**. To je Izbor iz pisanja od 1927 do 1977 in obsega 530 strani.

Založba Tabor: Trst - Washington - Buenos Aires 1980.

**Loška dolina žrtev revolucije**. Ta knjiga obsega 90 strani in je opremljena s številnimi slikami.

Naročila za obe knjigi sprejema tudi uprava-konzorcij glasila Tabor v Argentini.



## NAŠA SPOMINSKA PROSLAVA NA ORLOVEM VRHU

Malo je stvari, ki bi nas notranje tako prevzele, kot so naše vsakodnevne spominske proslave. So kot dih novega življenja, ki nas ob misli na našo največjo tragedijo dvigne iz vsakdanjega hrupa in spomni na dolžnosti do naroda, iz katerega smo izšli.

Tudi letos je bilo tako; morda je seglo še malo globlje, saj smo se spominjali 35-letnice pokola slovenske domobranske vojske in 100-letnice rojstva generala Leona Rupnika.

Čeprav se je pripravljalo k dežju, je na Pristavo pri Genovi blizu Clevelanda prihajalo vedno več ljudi, posebno tistih, ki so prišli od daleč: iz Milwaukee, Gilberta, Washingtona, New Yorka, Rochestra, Windsorja, Oshawe, Toronta, Hamiltona, St. Catharinesa in od drugod. Proti večeru je deževalo v večjih in manjših presledkih, tako da se je sobotna proslava nekoliko zakasnila. Končno smo se le zbrali okrog majhne kotlinice, ki je kot naravni oder za prireditve na prostem. Pod drevjem je postajalo vedno tiše; neka sveta tesnoba je legala na množico ljudi, ki so se v tistem mraku zdeli kot romarji, ki so prišli na božjo pot.

Najprej je **Steve Engstrom** zatrobil „Budnico“ v pozdrav zbranim; še bolj pa v svečan opomin, da se spominjamo velikih dogodkov.

Da gre za „Staro pravdo“ našega rodu, nam je doživeto deklamiral **Jože Dovjak**. Po deklamaciji pa so kot znak zmagoslavja zadonele fanfare.

Medtem je začelo deževati; pulte in mikrofone je bilo treba pokriti, mi pa smo nepremično obstali na mestih, ker je velik napis „KOČEVSKI ROG“ v grmovju tako žalostno rotil: Bratje in sestre, kaj je nekaj kapelj dežja v primeru s krvjo in smrtno grozo, ki je bila delež mučenih in pomorjenih.

V te težke misli je **Milan Dolinar** začel Našo zgodbo; o začetku upora proti komunizmu na naših tleh. Kot odgovor ali ponovljena prisega je pod drevjem zadonela pesem bivših domobrancev: Mi smo slovenske zemlje čuvarji...

Za njimi je spet povzel besedo **Milan Dolinar** in nadaljeval o zmagah domobrancev ter zaključil z odhodom na Koroško.

Sledil je duet **Milene** in **Mirana Dolinar** — „Gor čez izaro“, ki nas je spomnil na življenje pod šotori. Toda to še ni bilo najhuje...

**Milan** je nadaljeval Našo zgodbo do konca; o vračanju in mučenju je govoril. Vse je bilo tiho, le dež je drobil na mlado zelenje okrog nas; naše misli pa so bile daleč, daleč, vse križem po slovenski zemlji, kjer so tiste dni umirali naši domobranci. Zašlo jim je sonce tega sveta, kar je lepo ponazorila pesem: „Glejte, že sonce zahaja“, ki sta jo spet zapela **Milena** in **Miran**, na kitaro pa ju je spremljal **Karel Kanzej**.

„Spomin“ je recitiral **Ivan Palčič** iz Hamiltona.

Za njim so se spet oglasili preživeli domobranci; tokrat s pesmijo

„Nebo žari in gozd šumi...“ Primerna pesem v spomin na tiste dni, ko sta bila samo nebo in šum gozdov priči tako veliki moriji.

Kakor da ta pesem gozdov plava po vsej naši zemlji, je Milan končal Našo zgodbo z navedbo množičnih morišč v katerih leži cvet slovenskega rodu.

Ko je še klical imena, so rešenci iz jam prižgali dvanajst bakel v spomin dvanajst tisoč vrnjenim in pomorjenim. Na prostor pred bakle so prišla dekleta, trinajst po številu, ki so nam pod vodstvom gospe **Ede Vovk-Pušelj** izvajale simbolično vajo „Oj Doberdob... Kočevski Rog — slovenskih fantov grob...“ Sodelovale so: **Kristi Dejak, Eli Omahen, Linda Simič, Marija in Kristina Lah, Barbi Goričan, Marta in Helena Švigelj, Denice Cah, Denice Grčar, Margaret Rus, Joži Ovčjak in Lidija Dolinar.**

Po simboličnem prizoru sta ob kitari spet zapela Dolinarjeva Milena in Miran tisto žalostno „Mati piše pismo belo“. Med petjem je gospa **Štefka Jarem** s svojo hčerko **Helenco** preko odra odnesla svečo in jo postavila na simboličen križ ob napisu v znamenje naše ljubezni in zvestobe vsem, ki so padli kot žrtev komunistične revolucije na Slovenskem.

Za konec so nam domobranci zapeli „Atek je padel...“, potem pa smo na gorečih baklah vsi prižgali svoje bakle in v procesiji odšli h kapelici na Orlov vrh. Tu je č. g. **Mirko Kozina** zbranim podal duhovno misel o veličini žrtve naših mučenih bratov.

Nazadnje smo vsi zapeli domobranksko himno: „Oče, mati, bratje in sestre“, ki je bila nekdanje naše vodilo, po pesmi pa se je še enkrat oglasil trobentač, kot da želi mir in pokoj vsem, ki počivajo v znanih in neznanih grobeh.

Večer smo končali s tradicionalnim kresom ob slovenskem kozolcu. Ogenj je prasketal proti nebu in z iskrami pošiljal tisoč pozdravov skozi daljave in čas.

Nedeljsko svečanost smo začeli z vsakoletno motorkado iz Clevelanda na Pristavo. Bilo je čez 120 avtomobilov. Pred mašo je skupina preživelih domobrancev prikorakala pred kapelico, kjer je že čakala velika množica ljudi. Opaziti je bilo clevelandski in torontski društveni prapor, poleg teh pa ameriško, kanadsko, argentinsko in slovensko zastavo. Rešenci iz Kočevskega Roga so nosili venec rdečih nageljnov in ga položili pred sliko **generala Rupnika.**

Clevelandsko društvo je res lepo okrasilo Orlov vrh, da je bil ves v zastavicah in napisih. Narodnih noš je bilo 84, vseh ljudi pa blizu tisoč. Naš duhovni vodja č. g. **Mirko Kozina** je daroval sveto mašo za vse umrle in žive Slovence, pridigo pa je posvetil slovenskim materam-mučenkam, ki so narodu dale toliko mučencev. (Objavljena posebej)

Po maši je bil kratek spored:

Predsednik Zveze Tabora SPB je pozdravil vse navzoče in jih pozival na vztrajnost v borbi proti komunističnemu zlu, dokler Slovenija ne bo spet svobodna.



Rešenec iz Kočevskega pokola, soborec France Kozina nosi venec na čelu sprevoda; spremljata ga na levi drugi rešenec iz jame, soborec Milan Zajec a na desni predsednik Tabora ZDSPB inž. France Grum.

Sledila je deklamacija in govor Staneta Pleška ki je tu v celoti objavljen.

#### GOVOR DOMOBRANCA STANETA PLEŠKA NA SPOMINSKI PROSLAVI NA ORLOVEM VRHU V CLEVELANDU 15. JUNIJA 1980

Dragi rojaki!

Ob takihle prilikah se šele prav zavemo, kako daleč smo že od dogodkov, katerih se danes spominjamo. Vedno teže se je toliko umakniti svetu, da pomen Vetrinja dojamemo v vsej globini in tragiki. V eni ali drugi obliki je bilo o tem že toliko povedano, da vsak, kdor nas more in hoče razumeti ve, da je na ta kraj pripeta največja bolečina slovenskega naroda.

Ko sem premišljeval, kako naj tale govor začnem, da bomo po 35 letih vsaj za kratek čas spet podoživeli tisto grozo, na katero je vsako leto teže misliti, mi je pred očmi spet vstal prizor iz tistih dni. Res, težko je govoriti o več ali manj osebnih dogodkih in čustvih, morda to niti lepo ni, a ker je to spomin na tiste, ki smo bili takrat tako eno, kakor je bilo trpljenje skupen delež nas vseh, naj mi bo dovoljeno tudi to.

Ravno včeraj je potekalo 35 let od tiste strašne poti iz škofje Loške v št. Vid. Vse okoli nas je vriskala pomlad; za nas so bili le pljunki, zasramovanje in pretepanje nahujskane raje. Sredi tega nismo videli ne

neba ne cvetja na polju. Za nas je bilo upanje pokopano, čeprav je bilo vojne konec. Sklonjenih glav, mnogi zvezani in pretepeni, smo omahovali na tej križevi poti, za katero smo slutili, še več — vedeli smo, da pelje v temó in smrt. Nekateri so imeli srečo, da so od daleč še zadnjič videli svoj dom; po lich so polzele solze bolečine, drsajoči koraki so postajali vedno tišji, dokler se niso ustavili za bodečo žico škofovih zavodov. Žejne in lačne jetnike je sprejela kletev podivjanih „zmagovalcev“. Hudoben pisk sopihajočega vlaka, ki je prav tedaj odpeljal žrtve proti Ljubljani in Kočevju, nas je pretresel do dna duše in jo napolnil z grenkim pelinom bridkosti. Na zemljo je legel mrak in izpil še tisto boječo misel na svobodo, ki jo je tu in tam prižgal dobrohoten pogled. Že itak težke misli so postale težje od svinca, mrzle kot dih smrti. Nekje daleč je v noč drhtel navček in tkal nevidne misli med nami in našimi dragimi, predvsem pa pel zadnjo pesem v pozdrav in slovo.

In koliko je bilo takih in podobnih poti, nekatere oškropljene s krvjo in potresene z mrlíci, vse pa so vodile v smrt, v smeri proti Kočevskemu Rogu; prav kamor so v tisti januarski noči pred vojno padali krvi podobni žarki čudežne svetlobe. Drugega pričakovali nismo, tako smo poznali zlo komunizma... Ko se je takoimenovana „borba za svobodo“ razdivjala do kraja, je bilo pobitih nad deset tisoč izdanih in vrujenih domobrancev, dvainpol tisoč tistih, ki so jih polovili doma, in Bog ve, koliko tisoč drugih, katere je uničilo komunistično „bratstvo“, ker niso klonili in so zato morali v grob. Kajnov meč je noč in dan moril na levo in desno, da je bila Slovenija počez in podolgem spremenjena v grob.

Kaj je bila krivda teh nesrečnih mladih ljudi, da so bili brez sodbe mučeni in pomorjeni? — V prvi vrsti ta, da so v komunizmu videli največjo nesrečo za slovenski narod in so se mu uprli, ker so hoteli živeti. Ko so začeli padati poštenjaki: duhovniki, javni delavci, matere, dekleta in celo otroci, je bila mera polna; zagrabili smo za puške, da narodu ohranimo vero, tradicijo in dom. To je bila naša dolžnost, naša največja zapoved, ki je celo lastna življenja postavila na drugo mesto.

Od takrat je že skoro štirideset let. In ko za 35-letnico največje žrtve klonemo glave v njihov spomin, v tej časovni perspektivi vidimo, da bi bilo lahko marsikaj drugače, če bi bilo več iskrenosti in dobre volje. Preprosti človek je po naravnem čutu spoznal hudobijo in zlaganost komunizma; zato je bil za rešitev naroda pripravljen tudi na največjo žrtev, ker je vedel, da ob komunizmu ni svobode, ne vere, ne mirnih domov in ne srečnih družin. O, ko bi tedaj tudi naši voditelji bili pripravljeni na vsaj majhne žrtve in bi za narod delali z vnemo preprostih ljudi, kako drugačna bi bila lahko usoda naše domovine! Tako pa je bila mlada generacija žrtvovana, ker je preveč verjela Angležem in domačim ljudem. Angleži so bili tisti, ki so za svoje koristi hoteli beograjski puč, ki je pripravil tla revoluciji; potem pa so Jugoslavijo pustili na cedilu in kot v posmeh zgodovini pomagali na oblast režimu, katerega so jugoslovanski



Č. g. župnik Mirko  
Kozina obhaja  
pri spominski sv. maši  
na Orlovem vrhu  
na Slovenski pristavi  
15. junija 1980.

narodi, naš slovenski narod pa še posebno, zavrgli. Večina naših domačih politikov pa se je ves čas prepirala za malenkosti, ko je šlo za velike in usodne odločitve, za samo življenje in smrt vsega naroda.

Večina — sem rekel; ne vsi tako. — Eden častnih izjem je bil gotovo general Leon Rupnik. Ni samo slučaj, da letos, združeno s 35-letnico Vetrinja obhajamo tudi 100-letnico njegovega rojstva. Mnogi z dolgim prstom sodnika še zdaj kažejo na njegovo vero, očitajo mu zveze z Nemci, pozabljajo pa na dejstvo, da je bil Rupnik eden od zelo zelo redkih, ki je komunizem poznal do potankosti; zato je vedel, kaj bo narodu prinesel, zato je za rešitev slovenskega naroda dal svoje ime, svojo čast in nazadnje tudi svoje življenje. Tudi nihče od njegovih kritikov ne pomisli na to, da bi Nemci 1943. leta Slovence enostavno uničili, če bi se Rupnik ali kdorkoli drugi uprl njihovi vojaški moči. Bil je prezident pokrajinske uprave in oče domobranstva. Tak bo šel v zgodovino, pa naj mu nasprotniki očitajo še tako izdajstvo. Njegova postava, nastop in delo — vse ga je delalo vojaka, ki je svoj narod hotel ohraniti pri življenju. Za kar je živel sam, to je zahteval tudi od svojih domobrancev z željo, da bi iz njih zrastel nov rod — dober, plemenit, pošten, delaven, svoboden in združen. Po zaslugi nekaterih, ki njegovega dela niso cenili in upoštevali, svoje naloge ni mogel izvršiti do konca. Ko ga je narod najbolj potreboval, so ga potisnili ob stran. Ko je zvedel za usodo slovenskih fantov in občutil nehvaležnost posameznikov, se je dal odvesti v Slovenijo, kjer so ga komunisti na teatrskem procesu obsodili in zahrbtno ustrelili v gramozni jami. Pozneje so njegovo truplo zasuli nekje na

cesti na žalah, da bi ljudje hodili po njem in teptali njegov spomin. Kakor toliko drugih zlobnih načrtov, se je tudi ta v toliko sprevrgel, da narod hodi po njegovih stopinjah ter da mladina vedno bolj odločno išče resnico o revoluciji in vsak dan glasneje zahteva svobodo za vse.

Po 35-ih letih smemo z vso gotovostjo reči, da kri mučenih prehaja v nov rod, ki bo nekega dne zahteval tiste pravice, za katere so v času sovražne okupacije in rdeče revolucije bojevali svoj pravični boj naši bratje in soborci. Oni so za narod doprinesli najvišjo žrtev — svoja življenja; na nas pa je, da idejo svobode ohranjamo in posredujemo mlademu rodu. Nobena skrivnost ni, da se režim zdaj bolj boji mrtvih domobrancev, ker žive in zvezane je bilo mogoče moriti, mrtvi pa so seme ideje, ki je ni mogoče ubiti. Naši mrtvi so že del zgodovine, ki jih bo gotovo prikazala kot borce za resnično svobodo, komunistični režim pa bo zapisan kot najkrutejša tiranija 20. stoletja.

In kje smo na tej poti zgodovinskega razvoja mi? Nas je ta tragedija kaj naučila? Roko na srce in priznajmo: ne veliko. Še vedno hodimo različne poti, osebne koristi postavljamo pred skupno dobro, vdajamo se mehkužnosti ter se bojimo žrtev in odpovedi; pri vsem tem pa slepo nasedamo tistim, ki za preteklost nimajo dobre besede. Pozabljam, da narod, ki se svoje preteklosti sramuje, ni vreden lepše bodočnosti. Če bi mi Slovenci ne imeli nič drugega kot pokol domobranske vojske, bi morali na to trpljenje gledati kot na dragocen zaklad duhovne sile; a bojim se, da so med nami taki, ki ta biser nedolžne krvi teptajo v blato.

Ne vemo, kolikokrat se bomo še lahko zbrali v spomin na naše pomorne brate in sestre. Morda so še določena leta, ko ne bomo mogli več svobodno izpričevati resnice, prešteta tudi po zaslugi tistih, ki ne dojamajo dejstva, da če narodi komunistične poplave ne zajeziijo, bo tudi svoboda postala le zgodovina in cerkve ne bodo več potrebne. Prepričan pa sem, da bo v skrajnem času preprosti človek, ki je po božji zamisli rojen za svobodo, spet prisluhnil svoji vesti, se ozrl v nebo in po priprošnji naših mučenih bratov, ki so s svojo borbo proti zlu svobodnemu svetu pokazali pot, s svojim mučeništvom pa nam iz grobov kličejo, da s komunizmom ni kompromisa, spet našel vodnike, ki bodo svet pripeljali v boljše in srečnejše dni.

Še poje navček v tihe večere, še se razlega pesem po slovenskih vaseh, a naših prijateljev že dolgo ni več. Nimajo grobov, čeprav mi zanje vemo; na njih ni lučke in ne križa. To jim bodimo mi; ne z besedo, ki izzveni v nič, ampak z življenjem oznanjajmo veličino njihove ideje, mi njihovi soborci in pričevalci njihove mučeniške smrti.

Slava vsem, ki so padli za Boga — Narod — Domovino!

Nikdar ne pozabimo, da so naši mrtvi o pravem času in na pravem mestu postavili mogočen zgled za vse svobodoljubno človeštvo! Storimo vse, kar je v naši moči, da bo svet zvedel za njihovo žrtev!

## ODMEV IZ DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

19. maja 1942 so krimski partizani napadli karabinersko postojanko v Podpeči. Sicer je govora o velikem uspehu, a partizani so hitro pobrali pete in se preko Preserja in Kamnika umaknili v Krim. Spet Preserje, Kamnik, Bevke — kjer ljudje niso verjeli v komunistično rešitev sveta!

S tem v zvezi je Hribernik gotovo „pozabil“ omeniti, da sta poleti 1942 po nekem napadu na italijansko patruljo komunista Anton in Alojz Poppek iz Borovnice zahrbtno ubila dva aktivna jugoslovanska oficirja, brata šviglja iz Borovnice, ki sta jim takrat še nasledla in celo vodila tisti napad. (Odprti grobovi III, str. 99)

### NAPAD NA PRESERSKI MOST

Upornim ljudem v jugozahodnem delu Ljubljanskega barja so komunisti pripravili posebno nesrečo z napadom na most čez Ljubljanico pri Preserju. Akcijo so izvršili v noči od četrtega na peti december 1941. Delo je opravila samotorška četa, pomagali pa so terenci iz Bistre in Borovnice ter nekaj partizanov iz razbite krimske čete. Promet je bil ustavljen za 15 ur. Koliko je bilo Italijanov ubitih (če je sploh kdo bil), je težko ugotoviti, ker so partizanska poročila zelo različna. Posledice teh provokacij so bile zelo težke. Komunistično poročilo o tem pa je naravnost zločinsko.

Videz je, da je že tu med partizani in Italijani obstajalo neko sodelovanje.

„Tako drugi dan so Italijani obkolili vas Bistro in vse moške odpeljali v Borovnico. Po kratkem zaslišanju so jih izpustili. (Ali ne morda zato, da odidejo v gozd? — moja opomba.) Toda kmalu za tem so dobili Bistričani pozive, naj se oglase na karabinerski postaji v Borovnici. Namen pozivov je bil jasen. Zato so aktivisti opozorili Bistričane, naj se ne javijo. Toda kljub opozorilu se jih je javilo 69. Vendar razen Frenka in Filipa Riharja nihče ni vedel, da se pripravlja napad na most, niti ni pri napadu sodeloval. Iz Borovnice so vseh 69 odpeljali na ljubljansko kvesturo.“ (Ljubljana v ilegali II, str. 147)

7. marca 1942 je italijansko vojaško sodišče v Ljubljani objavilo razsodbo:

Osemindvajset je bilo obsojenih na smrt (dvanajst je bilo potem zaradi mladoletnosti pomiloščeni na dosmrtno ječo; šestnajst pa je bilo ustreljenih;

dvanajst je bilo obsojenih na dosmrtno ječo;

štirje so dobili po trideset let, pet po osem let, eden pa pet let ječe.

Padli so: Gabrovšek Ciril, Godec Ernest, Babšek France, Žigman Ivan, Ogrin Vincenc, Letonja France, Kraševac Jakob, Miklavič Anton, Tomazin Martin, Rihar France, Palčič Alojz, Ogrin Karel, Debevec Ivan, Vrhovec France, Rihar Mihael, Debevec Anton.

Ves čas procesa so bili vsaj nekateri izmed vodij tega napada na most, kakor tudi vrhovno vodstvo OF, v Ljubljani (tja so se preko Dolomitov vrnili takoj drugi dan), pa niso nič naredili, da te nedolžne Slovence rešijo; napadli niso niti enega italijanskega vojaka.

Šele po izvršeni obsodbi pa so zagnali strašen vik in krik ter „ugotovili, da predstavlja sodba italijanske imperialistične justice tako v moralnem kakor v pravnem pogledu — umor.“

Slovenski poročevalec je 17. marca 1942 med drugim napisal:

„Slovenski mučeniki! Vaša kri ni zaman. Novo moč daje slovenski partizanski pesti, iz nje črpamo nove sile mi pravični pokončevalci imperialističnih zatiralcev in njihovih domačih pomočnikov.“

Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet pa je v isti številki Slovenskega poročevalca objavilo sledečo izjavo:

„Poveljstvo izjavlja slovenskemu narodu, da ni nihče, ki je bil v procesu zaradi napada na preserski most obsojen na smrt ali na večletno ječo ali oproščen, pri napadu na most sodeloval, niti ni bil s čimerkoli udeležen v predpripravah za napad, niti ni o napadu vedel, niti ni bil član partizanske vojske. Pogumni napad je izvršila hrabra partizanska četa, ki je prišla in odšla brez žrtev...“ (Ljubljana v ilegali II, str. 150)

Bolj sadističnega posmeha na grobove teh nesrečnih žrtev si res ni mogoče misliti. KPS hoče biti „pravični pokončevalec imperialističnih zatiralcev“, v resnici pa so samo povzročili to nepotrebno nesrečo, potem pa zbežali in pustili umirat nedolžne ljudi.

Že tu omenjajo domače pomočnike imperialistov! Poleg tega so vso krivdo zvalili na brata Marjana in Herberta Lichtenberga, ki sta na zaslišanju pričala, da so napad izvedli partizani in nekateri terenci; to je KP itak sama priznavala. To navsezadnje tudi ni nič posebnega, ker do takrat so bili ljudje še navajeni govoriti resnico in se še niso sprijaznili z dejstvom, da je s smrtjo kazniva vsaka beseda proti komunistom. Ker sta se Lichtenberga zaradi varnosti morala umakniti v Italijo, so partizani 28. maja 1942 pobili preostalo Lichtenbergovo družino (koliko članov, tega nisem mogel ugotoviti). Tega seveda Hribernik ne omenja.

Kaj takšnega je zmožna samo zločinska KPS! Priznava svoj „pogumni napad“; zato bi po vsaki logiki morala sprejeti tudi posledice in pognati kroglo v obraz sami zločinski OF.

Da, tovariši partijci! To je bil res zločin, kakršnih do takrat še nismo poznali! Te nedolžne ljudi je postrelil okupator; kriv pa njihove pre-



lite krvi ni samo okupator, ampak v prvi vrsti KP, ki je pod krinko zlagane OF okupatorja izzivala in verjetno prav zato, ker je vedela, da bo okupator tako kruto reagiral. Namen vsega pa je bil — spraviti moške v gozdove.

Po stopimo še korak naprej! Kaj pa tista sodna burka, ki se ji pravi „Kočevski proces“! Tudi tu je bilo uradno obsojenih na smrt šestnajst nedolžnih ljudi; skrivaj pa je bilo v zvezi z dogodki po Grčaricah in Turjaku pobitih na tisoče ljudi. Na zboru „odposlancev slovenskega naroda“ v Kočevju od 1. do 3. oktobra 1943 je Edvard Kardelj izjavil, da je bilo „v štirih dneh sedem tisoč belo- in plavogardističnih izdajalcev popolnoma zbrisanih s slovenske zemlje.“ (Škof Rožman III, str. 104)

In še na nekaj zelo važnih stvari je treba spomniti to OF, ki je slovenskemu narodu tako vneto pripravljala „osvobojenje“:

1) Neprimerna razlika v številu pomorjenih;

2) Tu ni klal okupator, ampak KPS je s pomočjo okupatorjeve vojske morila svoje brate-Slovence;

3) To so bili ljudje, katere je ista partija prej s svojim terorjem prisilila v obrambo svojega doma in lastnega življenja;

4) Ista KP jim je pred predajo jamčila popolno amnestijo, potem jih pa začela streljati, ko se je s turjaškega gradu še valil dim;

5) Vse to se je v veliko večjem obsegu ponovilo v juniju 1945; le s to razliko, da tedaj niti sodna burka ni bila več potrebna, ker je bilo petnajst tisoč domobrancev zvezanih in izdanih.

Tovariši, heroji, osvoboditelji! Poglejte torej na svoja dela, pa boste morali priznati, da zločinstvo OF in KPS nima primere v zgodovini civilizirane družbe!

## NAPAD NA VLAK INTERNIRANCEV PRI VERDU

KP se je hotela svojih idcjnihi nasprotnikov znebiti na mnogo načine. Ko je bila revolucija spomladi 1942. leta v največjem razmahu, je postalo komunistom jasno, da poštenih ljudi, ki so bili pred njimi in okupatorjem v stalni nevarnosti, tudi razna internacijska taborišča niso uklonila. Temu je bilo treba narediti konec; zato so poskusili z drugo taktiko.

Dokazano je, da so komunisti odločali, kdo naj gre umirat na Rab ali v kako drugo taborišče; zdaj so pa hoteli tem ljudem dopovedati, da jih hočejo v gozdove, kjer bodo spet razni politični komisarji odločili, kdo naj ostane živ, koga pa naj „povoha matilda“. Ta druga taktika se v vsej podlosti kaže pri organiziranem napadu na vlak pri Verdu.

Hribernik ozadje tega napada spravi v zvezo z odlokom glavnega poveljstva partizanskih čet z dne 5. aprila 1942, naj 2. grupa odredov (štajerska — štela je 541 mož) skupaj s 1. grupo (Gorenjska) spravi vso Gorenjsko v gibanje in ponovi lanskoletni decembrski ljudski upor ter očisti od sovražnika ves teren na desnem bregu Save, potem pa naj odide na štajersko (str. 170). (Omenjeni decembrski ljudski upor, ki so ga izzvali partizani,

se je končal s požigom vasi Dražgoše in ustrelitvijo štirideset talcev, razbiti partizani pa so se razbežali na vse strani.)

Tu nastane vprašanje: Zakaj so ta načrt začeli izvajati šele med 21. in 26. junijem 1942, torej dvainpol mesečno zamudo? Dalje: načrt je predvideval velike sabotažne akcije na področju Dolomitov. V knjigi pa na strani 171 piše: „...da bi železniško progo prečkali čim bolj *konspirativno*, je štab 2. grupe odločil, naj se to zgodi postopoma v dveh nočeh“.

Nekaj italijanskih strelcev jih je torej vrglo nazaj; sledijo novi načrti, sestava dveh skupin železničarjev, „ki so znali manipulirati z lokomotivo in signali“ (str. 171).

Vse to je skrajno sumljivo. Moje skromno mnenje je, da so se tam okoli potikali, ker so na ta vlak čakali in zelo verjetno imeli v načrtu, zajete internirance odgnati s seboj na Gorenjsko in jih tam riniti pred nemške puške, česar pa v tisti zmedi niso mogli izvesti. „28. junija so vsi trije bataljoni Savinjskega odreda prešli železnico proti Raskovcu, 2. bataljon Pohorskega odreda in *kazenski vod* pa so postavili zasede med Borovnico in Verdrom z namenom, da ustavijo vlak in ga z vso silo poženejo nazaj proti borovniškemu viaduktu, kjer bi zaradi ovinka moral iztiriti in porušiti tudi most“. To je tisti tolikokrat ponavljani „načrt“, da so ga že 1942. leta morali vrabci znati na pamet, partizani pa ga niso uresničili, ker je vedno prišlo kaj vmes, da so bežali. Tu je načrt spremenil vlak z interniranci.

Iz vsega opisovanja se zelo jasno vidi, da je bila vsa akcija vodena strogo po načrtu za ugrabitev političnih internirancev in to v sodelovanju okupatorja, partizanov in železniške direkcije v Ljubljani. Ne glede na grobo potvarjanje dejstev, pogledimo, kaj o tem piše Hribernik:

„Nekaj minut po polnoči je iz Borovnice pripeljal vlak, sestavljen iz enega potniškega in deset tovornih vagonov. Ko se je pred uvoznim signalom ustavil, je vojaško spremstvo iz utrjenega zadnjega tovornega vagona odprlo strojnični ogenj na slepo proti gozdu, nato pa so tudi zasede ob progi začele streljati proti ustavljenemu vlaku, iz katerega so se oglasili klici, naj ne streljajo po zaprtih vagonih.

Zgodilo se je namreč tole: V postavljeno zasedo je čisto slučajno pripeljal vlak, ki je iz ljubljanskih zaporov vozil internirance v Italijo v tamkajšnja koncentracijska taborišča. To je prvotni načrt napada v osnovi spremenilo. Ko je bilo ugotovljeno, da se v zaprtih tovornih vagonih vozijo interniranci, je del enote z naskokom napadel vagono, v katerih je bilo 73 karabinerjev in vojakov, ki so spremljali transport, drugi del pa je hitel odpirati zaklenjene vagono in reševati ljudi. Takoj ob napadu je večina sovražnih vojakov poskakala iz vagonov na spodnjo stran proge in se razbežala po gozdu. Upirala se je le skupina v zadnjem delu vlaka in je s svojim streljanjem preprečila, da bi partizani odprli še zadnje tri vagine. V nastali zmešnjavi so minerci pozabili aktivirati že postavljene mine na progi,

in ko je nekdo iz spremstva odpel sprednji del vlaka, je lokomotiva s službenim in oklepnim vagonom nemoteno odpeljala proti Verdu. Zaradi tega ni bilo mogoče prvotnega načrta speljati do kraja in celotne kompozicije pognati proti borovniškemu via-dukto.

Kazenski vod, ki je imel nalogo napasti barake ob progi, je bil predčasno odkrit in zaradi močnega zapornega ognja na osvetljenem prostoru ni mogel napasti, kot je bilo predvideno. Drugi sovražni oddelki, ki so bili razporejeni po stražnicah in zasedah ob progi ter na železniški postaji Verd, ob napadu na vlak niso skušali intervenirati, tako da do drugih spopadov ni prišlo.

Tudi vsi trije bataljoni Savinjskega odreda so to noč v predelu Raskovca nemoteno prešli komunikacije Ljubljana—Postojna in krenili v Polhograjske Dolomite. Celotna akcija pri Verdu je trajala le kakih deset minut, nato pa so se enote, ki so v njej sodelovale, z rešenci odpravile proti taborišču pri Kožljeških žagah. Od skupnih 598 internirancev, kolikor jih je s tem transportom potovalo v Italijo, so jih rešili 328. Od teh jih je kakih 300 krenilo z bataljonom, medtem ko so se drugi v temi razbežali. Pri napadu sta bila dva sovražna vojaka ubita. eden pa ranjen. Tudi med interniranci so bili trije mrtvi in sedem ranjenih, bataljon je imel enega mrtvega in enega lažje ranjenega borca. Okoli 260 rešenih se je prostovoljno odločilo, da ostanejo v partizanih. Manjše število jih je ostalo v drugi grupi, ostali pa so naslednjega dne krenili proti Dolenjski, kjer so bili razporejeni v razne enote. Kakih 40 rešencev je bilo na lastno prošnjo izpuščenih, da so se vrnil na svoje domove, vendar se je večina teh že naslednji dan prostovoljno javila italijanskim oblastem.

Uspela akcija pri Verdu je imela poleg vojaškega tudi velik politični pomen, saj je prav v času najhujšega terorja močno dvignila zavest in moralo, posebno med prebivalstvom Ljubljane. Za zadržanje sovražnika pri tej akciji je značilno, da je večina spremstva že po prvih partizanskih streljih pobegnila v noč in da tudi nobena od straž na progi, čeprav so se zadrževale v neposredni bližini, ni pohitela napadenim v pomoč. Sovražni oddelki, ki so bili določeni za zasledovanje rešenih internirancev, so 29. junija šele ob 8. uri zvečer prispeli do Padeža. Tam sta jih napadla in zadržala kazenski vod II. grupe in udarni vod 3. bataljona Notranjskega odreda. Pri umiku s tega področja so okupatorji še tisto noč zažgali vasi Pokojišče in Zavrh. Bataljon Pohorskega odreda, kazenski vod in štab II. grupe pa so v noči na 30. junij nad Vrhniko nemoteno prešli železniško progno in glav-

no cesto ter krenili naprej proti Dolomitom, za bataljoni Savinjskega odreda". (Dol. v NOB, str. 172-4).

Tako pravi Hribernik. V njegovi zgodbi je toliko sumljivih zaključkov in partizanskih fraz, da je resnica očitno zelo daleč od tega, kar bi on rad prikazal povojnemu rodu. Kot boleč prst iz tega pripovedovanja štrli zadržanje italijanskih vojakov, ki so se „razbežali po gozdu“, takorekoč med same partizane (kako to, da jih ti niso vsaj ujeli, če ne pobili), in še veliko bolj partizanov, ki so se vrgli na internirance, potem pa „nemoteno“ nadaljevali svojo pot. Tudi tisti zakasneli prihod Italijanov do Padeža ne poudari toliko njihovo strahopetnost kot pa partizansko-okupatorsko sodelovanje.

Resnico o tem „napadu“ na vlak naj Hriberniku in KP pove eden od tistih internirancev, ki je po večmesečnem tavanju po Dolenjskem le prišel srečno domov:

„Transport internirancev so v belgijski vojašnici uredili nekako ob 9. uri zvečer 28. junija 1942. Na glavnem kolodvoru v Ljubljani so nas natrpali v živinske vagone, katere so zaprli. Tako se je vlak začel okoli desetih zvečer pomikati proti jugu. Vlak je štel približno kakih 35 vagonov. Odprtina za zrak je bila samo pri vratih, ker zračnih oken sploh ni bilo.

Vlak se na postajah ni ustavljal, ustavil se je le na četrti postaji, v Borovnici. Sledile so dolge razprave med spremljajočimi italijanskimi vojaki in železničarji, če naj vlak nadaljuje vožnjo. Večina se je vdala v usodo, ker so vedeli, da je vsak odpor nemogoč. Nekako v sredini med Borovnico in Vedrom se je vlak nenadno ustavil, ker je bil vhodni signal zaprt.

Ura je bila polnoči. Tema kot v rogu.

Naenkrat se je začelo besno streljanje na vlak z bližnjega, gosto poraščenega hriba, iz neposredne bližine gozda. Krogle iz pušk in strojnic so prebijale lesene stene vagonov. Prvi ranjenci so obupno klicali, po vagonih je nastala zmeda in preplah. „Hrabra“ italijanska straža, ki je bila okrepljena, je nenadoma pobegnila in tudi partizani, ki so se „borili proti okupatorju“, niso niti enega od njih ujeli. Važno je bilo, da dobe nas v svoje roke. S puškinimi kopiti so začeli udarjati po vagonih. Vrata so odpirali s krampi in kleščami. V mojem vagonu, ki je bil v sprednjem delu vlaka, je obležalo kakih pet mrtvih in večje število ranjenih. „Osvoboditelji“ so poskakali iz vagonov in tako je bila kmalu skoro polovica vlaka izpraznjena. Za izpraznitev druge polovice ni bilo več časa, ker so se bližali pomnoženi vojaški oddelki in začeli strejlati z druge strani. Tako je bila zmeda še večja. Interniranci smo zbežali z „osvoboditelji“ v gozd, vlak pa je odpeljal nazaj na postajo.

Splošno se je govorilo, da je bil to dogovor med rdečimi in signalistom, ki je pripadal partizanskemu železniškemu oddelku.

To smo sklepali tudi iz tega, ker je službujoči signalist takoj odšel s partizani v gozd, kamor so odgnali tudi nas.

Med to akcijo je bila velika zmeda. Nekateri so se rešili domov; tiste pa, ki so se drugi dan vrnili nazaj k vlaku, so italijanski vojaki v zahvalo neusmiljeno pretepli, potem pa jih odpeljali v internacijo.

„Osvobojeence“ so partizani obkrožili in jih ponoči kot jetnike odgnali proti mokrškim hribom. Proti jutru smo prišli v večje partizansko taborišče (morda Krvava peč). Ustavili so nas na mali planjavi, ki je bila obdana z velikimi smrekami. Tu so se zbrali nekateri partizanski oficirji, ki so nas ves dan na kratko „zasliševali“. Rekli so nam, naj se vsak odloči za redno partizansko vojsko, ali za delovno skupino Kočevje, ali za odhod domov. Za partizane se je javilo kakih 70 mladih fantov, za delo kakih 150, samo kakih 30 bi se rado vrnilo domov. Te zadnje so strogo zastražili in jim tudi hrane niso dali nobene, medtem ko smo drugi dobili primeren živež.

Te fante, večinoma študente in člane KA, so partizani zmerjali in zaničevali, ter jim dejali, da doma ne bodo nikdar videli. Mnogi so se zbal in do večera je ostalo trdnih za vrnitev samo še 13 fantov; ostali so se priglasili za delo.

Najprej so odšli borci. Še tisto noč sem odšel z delovno skupino tudi jaz. Vodili so nas oboroženi partizani. Hodili smo ponoči. Zgodaj zjutraj smo prišli v majhno, raztreseno vas Kompolje; tu smo morali čez dan ostati na senikih in podih. Vseh nas je bilo okoli 150. Še tisti dan se je raznesla novica, da so partizani vse tiste, ki so hoteli domov, med potjo postrelili tam nekje nad Iškim Vintgarjem“. (Odprti grobovi III, str. 11-12).

V potrditev gornjih izpovedi naj navedem še dva dokaza; 1.) Knjiga „V znamenju Osvobodilne fronte“ je na strani 150 priobčila tale ukaz, ki so ga našli v partizanskih arhivih:

„Komandj 1. čete Šercerjevega bataljona, strogo zaupno:

Po ustni naredbi III. grupe Mirka J. Bračiča morate dvanajst internirancev, ki smo jih rešili iz ujetniškega vlaka, tekom 24 ur likvidirati. Likvidacijo izvršite tajno. Strogo pazite na to, da se o tem ne bo ničesar zvedelo in da vam kdo ne pobegne. Za izvršitve te naredbe odgovarjate osebno. Štab 1. bataljona Ljube Šercerja, Krimski odred.

Dne 5. julija 1942.

Politkomisar: Fric Novak, s. r.“

2.) „Jutro“ je 23. januarja 1943 na strani 154 poročalo:

„Soglasno so pripovedovali Bežigradjani, rešeni iz partizanstva, da je v prvi noči, ko so bili na pohodu skozi krimske gozdove, izginilo okrog 12 njihovih sotrpinov. Bili so tisti, ki so odločno zahtevali, da jih partizani izpuste“ (Oboje po Odprti grobovi III, str. 15).

## UNIČENJE VASI BRDO

Na strani 51 je napisano, kako veliko važnost je KP pripisovala mali vasi Brdo:

„Ves čas okupacije je Brdo s svojimi organizacijami in z njihovim izredno aktivnem delovanjem igralo zelo pomembno vlogo, pomembno tudi v odnosu do Dolomitov, saj je pomenilo neposredno zvezo med Ljubljano in Dolomiti, in tako tudi z osrednjim vodstvom narodno-osvobodilnega gibanja, pa naj je vodstvo delovalo v Ljubljani ali v Dolomitih. Brdo je bilo v pravem pomenu besede predstraža Dolomitskega odreda“.

Prav zaradi te važnosti so komunisti storili vse, da vas Brdo tudi ostane odprta vrata med Ljubljano in Dolomiti. Kakor je bilo treba izropati in požgati Bokalški grad, gasilski dom v Kozarjah, šolo na Dobrovi, cerkev v Gabrju in na Hruševem, da se vanje ne bi vselila BG — tako so tudi Brdu sami pripravili veliko nesrečo. Človeške žrtve tu niso pomenile nič, ko je šlo za to, da ta prehod ostane ob vsaki uri varen in zanesljiv; zato je bilo treba ljudi uničiti, druge pa tako sterilizirati, da ne bodo nič videli ali slišali, ampak samo slepo izvrševali ukaze KP. Prav to so tudi dosegli.

Hribernik dobro ve, da je bila cena za podle načrte KP previsoka, zato tem ljudem zapoje hvalnico, rekoč:

„To svojo vlogo pa so prebivalci Brda zelo drago plačali, kajti bili so trn v peti fašističnemu okupatorju in domačim izdajalcem. Brdo leži v neposredni bližini Ljubljane, in tako so prebivalci delovali samo streljaj daleč od okupatorjevega in belogardističnega središča, ki je bilo do zob oboroženo z več kot deset tisoč vojaki.

Na srečo večina mož ni zaupala okupatorju, ampak so zbežali v gozd in si tako rešili življenje. Pijana fašistična drhal je navalila v domove in pričela pleniti borno imetje vaščanov.

Hišo za hišo je objemal plamen. Nič niso pomagali otroški jok in prošnje mater-žena, surovo so jih suvali in pred njihovimi očmi morili njihove očete, može in sinove. Ni jim bilo dovolj, da so moške postrelili, temveč so še mrtve prebadali z bajoneti in tolkli s puškinimi kopiti.

Vsakega moškega, ki so ga dobili doma, so ustrelili ali pobili kot žival.

Po končanem pokolu so mrtvece naložili na kamion, nanje nametali ukradeno živino, koze in prašiče in vse skupaj odpeljali. Mrtvece so na viškem pokopališču zmetali prek zidu na kup. Potem so se vsi okrvavljeni rjoveč in prepevajoč odpeljali skozi Vič v kasarno“ (Dol. v NOB, str. 215/6).

Tu našteva 17 žrtev in 51 požganih hiš, na strani 195 omenja samo 14 žrtev in 22 požganih hiš. Tovariš Hribernik: kaj je zdaj resnica? Ali se partijska „godovina“ spreminja kar od strani do strani?

K gornjemu incidentu je treba nekaj pojasnil.

## SLOVENSKA MATI

(Pridiga na spominski proslavi na Orlovem vrhu v Clevelandu, 15.6.1980)

„Hvaliti hočem vrle može, naše očete“ (Sir 44,1), beremo v svetem pismu.

Jaz pa se hočem na današnji proslavi 35-letnice vetrinjske žaloigre spomniti slovenske matere — te ponosne slovenske Makabejke. Hvaliti in slaviti hočem slovensko mater, da „se njena pravična dela“, njeno trpljenje, njena žrtev, predvsem pa njena goreča ljubezen do Boga, do Marije in do domovine „ne pozabi. Na veke ostane njen spomin in njena slava ne ugasne.“

Slovenska mati, ki se ti srce ni izneverilo, ki nisi odpadla od Gospoda, tvoj spomin bodi blagoslovljen. (Cfr. Sir 44.10-13; 46.11)

Pomislite, dragi rojaki, kako strašen zločin so slovenski komunisti storili slovenski materi! Kako nezaceljivo rano so povzročili materinskemu srcu!

Če bi Titovci začeli moriti domobrance v trenutku, ko so jih v maju 1945 zahodni zavezniki poslali z Vetrinja in drugih taborišč v domovino, in bi ustrelili enega junaka na dan, bi letos, to je 1980, po 35 letih ubili zadnjega izdanega sina slovenske matere!

Postojmo za trenutek pri četrti postaji Križevega pota! Slika nam predstavi Kristusa s križem na rami in Marijo, ki v družbi žena in sv. Janeza šteje rane na svetem obrazu svojega Sina. Sedaj se Mati božjega Trpina spomni, kaj ji je pred 35 leti prerokoval Simeon: „Glej, ta je postavljen v znamenje, kateremu se bo nasprotovalo; — in tvojo lastno dušo bo presunil meč“ (Lk 1-35). Ko motri Sinov razbičani obraz, ji naenkrat postanejo prerokove besede jasne: „Križ je znamenje nasprotovanja!“

Križ pa ni znamenje nasprotovanja, preganjanja, mučenja in končno smrti samo glavi; Križ je znamenje nasprotovanja in trpljenja vsem udom Kristusovega mističnega telesa!

Slovenska mati, videl sem te stati pri četrti postaji slovenskega Križevega pota. Peklenski vihar je butal v tebe. Omajal in prevrnil te ni! Strele rdeče zvezde so v tebe švigale. Požgale te niso! Toča komunističnih groženj se je vsipala v tebe, sekala tvojo mlado žetev, ranila tvojo blago srce; — včasih tako globoko, da ti je iz srčnih bolečin krvavi pot oblival zmučeni obraz, ko si stala pred sinom, kot Marija pri četrti postaji Križevega pota in štela udarce rdečega kladiva, s katerim je slovenski rdeči izdajalec tolkel po glavi in razmesarjenih udih tvojega sina...

Stala si, pila bridki kelih bolečin, molila in odpuščala. Teža sinovega križa in njegova mučeniška smrt te nista podrli. Žalostno si gledala v jamo, kamor so pogrebci položili ubitega Stražarja na vaškem pok-

pališču. Štela si si v posebno čast, da so kosti sina, ki je padel v boju proti morilcem slovenskega naroda, bile položene na Orlov vrh na Ljubljanskem gradu v „Gaj junakov“.

Ponosna si bila, da nisi rodila izdajalca domovine! Hvalila in slavila si Gospoda, da si bila mati slovenskega domobranca!

Rojaki! Slavimo Boga in se mu iz dna duš zahvalimo za dragoceni biser slovenske matere!

Slovenska mati je sol. Stoletja je varovala naš narod pred trohno. Njeni globoki veri, njeni poštenosti, njenemu blagemu srcu, krepki naravi in njenim žuljavim rokam se moramo zahvaliti, da smo Slovenci ohranili svojo narodnost in katoliško vero.

Slovenska mati je „mehkejša kot olje“ (Pr 5-3), pa trša kot kremenec. Bistra kot ribje oko, nasmejana kot vrtnica na vrtu. Žalostna, ko pelin bolečin žge njeno dušo, ko ji oster trn prebada srce.

Slovenska mati je vodnjak s sto cevmi. Ena dovaja vodo božje ljubezni v duše otrok. Druga hladi vročino zablod. Tretja osvežuje srce, ki ga suša prevar in mamil skuša zamoriti. Četrta napaja mlado drevo, ki raste in se dviga v kreposti in rodi sad pravice, miru, resnice, nesebičnosti in ljubezni do Boga in domovine...

Slovenska mati je „dekla Gospodova“ in žena molitve. Kot Jakob se bori z Bogom. Kot Kristus na Oljski gori kleči, poti krvavi pot in moli: „Oče, zgodi se tvoja volja!“

Slovenska mati je prižgana sveča. Drugim sveti. Druge ogreva. Za druge gori. Ko pa dogori, ji večna Luč v duši zažari! —

Občudoval sem te, slovenska mati. Strah ti je žarel v očeh. Videl sem rožo Pasijonko, ki je poganjala prav iz dna tvojega trpečega srca, ko si z menoj štela korake preko Ljubelja na poti v neznano bodočnost...

Mislím nate, mati, ki si doma čakala vesti, da je tvoj sin domobranec bil ustreljen kot izdajalec komunistične prevare...

Klanjam se tebi, mati mučenica, ki si v obrambi svetih idealov darovala drago življenje. Zgrudila si se v hladno jamo pod težo komunističnega besa. Tvoja nedolžna kri je biser v slovenski grudi in seme novega slovenskega rodu...

Pojem pesem; ne pesem žalostinko; iz srca mi kipi pesem hvalnica; tebi, slovenski mati. Pod udarcem puškinega kopita si se na pol mrtva zgrudila na tla v kleti potem, ko ti je partizan na poti v smrt dal „miloš“ videti ubitega moža in ustreljenega sina-hromca!

Slava tebi, mati-trpinka! Iz barake si gledala drobno telesce svojega dojenčka. Na gramozni cesti v Teharjah ga je opoldansko sonce ožgalo in njegovo telesce zažgalo do smrti!

Prerok Izaija je Tebe imel v mislih, ko je iz davnine tožil nad zlom rdeče gnusobe: „Razmečejo njihove pomorjene po cestah, iz njih mrtvih se dviga smrad, z gora curlja kri; nebeška vojska gnije“ (Iz 34.3-4).

Jeremija je pa s teboj jokal, slovenska mati, ko si, ne uradno, zve-



dela, da tvoj mož, tvoj sin, čakata na vstajenje v jami Kočevskega Roga: „Sirote smo, brez očeta; naše matere so kakor vdove“ (Lm 1.5).

Škof Rožman se je zavedal tvojega trpljenja, ko je ob 10-letnici vetrinjskega hudournika rekel: „Nikdar prej še ni toliko žalost zalila slovenskih duš kot tedaj, ko smo begunci zvedeli, kaj se je z našimi sotrpini zgodilo, ko so domači v domovini počasi dognali usodo svojih, o katerih so mislili, da so na varnem. Žalost, kakršna je bila žalost betlehemskih mater ob mrtvih truplih svojih sinčkov, a te so imele tolažbo, da so smele z ljubeznijo in skrbjo pokopati in obiskovati njih grobove — slovenske matere te tolažbe niso imele in jo nimajo...“

Kako kruto, nečloveško kruto sta srp in kladivo ranila tvoje blago srce, slovenska mati!

Marija, Kraljica mučencev in naša nebeška Gospa, je mati Sina, ki ni bil samo „postavljen v znamenje, kateremu se bo nasprotovalo“. Jezus je bil postavljen v prvi vrsti „v vstajenje mnogih v Izraelu“.

Z božjo Materjo in z njeno pomočjo si tudi ti, slovenska mati, sotrpela s svojim sinom — domobrancem; z njim si pila kelih trpljenja, z njih umirala za svobodo domovine! Prišel bo čas, ko boš tudi ti, plemenita, poštena, krščanska slovenska mati, deležna zmage in vstajenja in slave svojega sina! Prišel bo dan, ko ti bo slovenski narod pel: „Ti si slava Jeruzalema, ti veselje Izraelovo, ti čast našega ljudstva... Gospodova roka te je okrepila, moško si ravnala in je bilo tvoje srce pogumno, zato boš blagoslovljena na veke“ (Jdt 15.10-12). Amen.

## **SLOVENSKO ZAVETIŠČE “DR. GR. ROŽMAN”**

Zdi se, kot da bi bilo šele včeraj, ko smo pred desetimi leti blagoslovili temeljni kamen zavetišča in prav tako pred petimi leti blagoslovili postavljeno gradnjo. Res, v nedeljo 31. avgusta letos smo praznovali desetletnico blagoslovitve temeljnega kamna in pa petletnico blagoslovitve in otvoritve.

Po sv. maši, ki jo je daroval č. g. Jože Škerbec, ki je tudi član odbora zavetišča, je g. Ivan Korošec pozdravil vse navzoče ter tako pričel kratko proslavo. Predsednik odbora zavetišča g. Matevž Potočnik je v imenu odbora pozdravil vse današnje obiskovalce ter v kratkih besedah orisal delo, ki ga požrtvovalno vodi odbor. Priložnostno recitacijo je imela gđc. Pavlinka Korošec, pevski zbor „Gallus“ je pod vodstvom dr. J. Savellija že pel pri sv. maši ter tudi pri proslavi občuteno zapel nekaj pesmi. Znani pisatelj in pripovednik dr. Jože Krivec je pa v govoru, katerega v celoti tudi objavljamo, poudaril pomen tega dneva, ko smo v Zavetišču v spomin generalu Leonu Rupniku in dr. Lovru Hacinu, odkrili spominski plošči in poimenovali posamezne paviljone zavetišča po njiju imenih.

Po končani proslavi so se ob skupnem kosilu, na katerem so ostali skoro vsi obiskovalci, pozdravljali prijatelji in znanci, ki se kar ni mo-

gli raziti. Pohvaliti moramo tudi dobro postrežbo, za katero so poskrbele naše žene in dekleta, pa tudi nekaj mož, ki so pripravili že za ta dan običajen „asado“.

Dr. Jože Krivec

## „Kako doma je dobro in lepo...“

„Kako doma je dobro in lepó...“ nam zapoje pesnik Balantič v svojih Gonarskih sonetih slavospevu domu, potem ko je v taborišču na tujem, v nesvobodi, zapuščenosti in bedi o njem sam sanjal, po njem le hrepenel iz daljave in mu le preko zvezd izročal svoje pozdrave in upanja...

Grenkoba polni človekovo srce, ki ni okusilo toplote doma in ki ni občutilo varnosti domače strehe.

Dom nam pomeni vse najlepše in najvišje v našem življenju: sanje sladkih ur, hrepenenje nemirne duše, počitek po trdem dnevu, mir po letih težkega dela in trudnih korakov, nasmeh in dobrotno prijaznost zbrane družine...

Dom je prižgano ognjišče najlepših dni!

To najbolj občuti tisti, ki je bil s silo vržen iz lastnega doma in kateremu so vsaka vrata postala tuja ter vsaka pot neskončno dolga.

Tako je prav in neizmerno lepo, da bomo dvema popotnikoma, ki ju je domovina vrgla iz lastnega doma, ponudili zopet domačo streho in dobrotno toploto, ki sta je potrebna, pa tudi v polni meri vredna. To sta naša soborca: general Léon Rupnik in dr. Lovro Hacin. V zavetišče v prijeten dom, ki nosi ime nepozabnega škofa Gregorija Rožmana, bosta prijazno sprejeta in ustoličena s svojima fizičnima podobama: kakor so se v življenju vsi trije vztrajno in odločno borili za iste pravice in odklanjali krivice in grozeči suženjski sistem rdečega lažnivega jarma, tako je tudi z naše človeške strani pravično, da jim nudimo v istem domu domovanje, kjer bo njihov duh lahko kraljeval svobodno njim v čast in spomin, nam in našim potomcem pa v nenehni opomin na čuječnost pred izgubo svobode, ki je največja vrednota človekovega življenja.

In prav ta vrednota — svoboda — je bil osrednji simbol vse njihove borbe. Slovenski narod ni imel osvojevalnih ozemeljskih zahtev, ki bi ga bile gnale v vojne pohode: pač, postavljal je zahteve po vrnitvi tistih delov slovenskih zamejskih krajev, kateri so mu bili krivično odsekani po prvi svetovni vojni po mednarodnih pogodbah. Tudi ni strmel po nadvladi nad drugimi narodi, ni s silo ali z orožjem v roki vsiljeval svoje miselnosti ali svojega tradicionalnega načina življenja nikomur. Dvignil pa se je, ko so ga tuji zavojevalci in domači komunisti hoteli pritiskati k tlom, mu nasilno vzeti svobodo ter mu vsiliti tisti način življenja, ki ga on ni hotel. V obrambo svoje svobode, svoje svetle preteklosti, svoje kulture, s težavo

pridobljene v dolgih stoletjih, za osnovne narodne pravice, je zgrabil za orožje. Ali mar ni imel za to naravne pravice? To mu je veleva glas vesti, ki je božji glas!

Zato je lahko razumeti, da je v tej borbi na strani naroda stal tudi cerkveni vladar Gregorij Rožman in da sta bila z njim tudi general Leon Rupnik in dr. Lovro Hacin in da se jima je pridružila velika večina zdravega naroda.

Prav gotovo nobeden od teh tedaj ni niti mislil na svoje osebne interese. Škof Rožman je stremel le za tem, da iz te borbe in stiske časa pomaga pripeljati slovenski narod s čim manjšimi žrtvami, toda trdnega v zvestobi Cerkvi in klenega v narodni zavednosti. — General Rupnik, star vojak in neomajen idealist, je dobro vedel, da bo njegova naloga končana, čim bodo zvonovi oznanili premirje med narodi. Njegov cilj je bil doseči, da bi narod preživel te ognjene ure in dni s čim manjšim prelivanjem krvi, toda z uničenjem tistega nasilneža, ki je hotel slovenski narod oropati svobode in ga vkleniti v sistem suženjskega životarjenja.

In dr. Hacin? Kolikokrat je ponovil svoja videnja: „Naša služba ne predvideva nobene nagrade, še manj kak pričakovani dobiček. Če bo Bog tako odločil, bomo končali tudi na barikadah. Ampak v polni zavesti, da smo storili vse, da bi narodu bilo prihranjeno gorje, ki mu v sedanjem času grozi!“

In kaj je potem te može, vodnike, napajalo, da so v tisti grozni borbi tedanjih gorečih dni vztrajali neomajno do konca?

Ne morem reči drugega, kakor da je to bila iskrena zvestoba in odgovornost dolžnosti, katero je vsakdo občutil na svojem mestu. Da stori to, kar sodi v tisti odločilni uri za najprimerneje in najbolj učinkovito. To, da stori vsaj nekaj, čeprav morebiti malo, za slovenski narod, ki je bil usojen na izginotje, na smrt. To, da pomaga omiliti gorje tistih stotisočev, ki so trpeli in klicali po pomoči. Kajti grozen je bil meč tujega okupatorja, še hujše pa je bilo razdejanje domačega, od tuje sile postavljenega valpta.

Kljub vsemu naporu, borbi in žrtvam, smo revolucijo izgubili. Ne zaradi lastne komodnosti, neborbenosti, needinosti, pomanjkanja junaštva ali majave vztrajnosti, ampak zaradi slepote in kratkovidnosti tistega dela sveta, ki se je brez trezne razzodbe nagnil na stran komunizma, udobno misleč, da mu bo s tem, kar mu bo dal, za vedno potešil osvojevalni apetit.

Pa ste res prepričani, da smo vojno ali revolucijo popolnoma izgubili? Tisti, ki ni zgrešil svojih temeljnih smernic in vrednot, za katere se je bil — ne more izgubiti borbe. In te so bile vklesane na našem ščitu: svoboda, pravica in resnica!

Opominjani z besedo in zgledom škofa Rožmana, Rupnika, Hacina in drugih, smo pravočasno spoznali nevarnost duhovnega in telesnega pogina, ki nam je grozil. Po nekem notranjem, skrivnostnem namigu smo se umaknili v svet. Ni bila tedaj božja pomoč z nami, ki smo se rešili?

V novem svetu smo doživeli rast naše mladine, ki vodi borbo oče-

tov naprej, ne sicer z orožjem v roki, vendar tudi duh podira gradove in seka boleče rane. Ali ni morda to naše potomstvo plačilo za žrtve, ki so jih pokosili rafali in se drobijo v globinah kraških jam?

Veliko veselje in plamenči ponos nas navdaja, ko moremo po 35 letih zdomstva slovesno potrditi, da se škof Rožman, general Rupnik in šef policije, dr. Hacin, niso zmotili v svojih odločitvah in ravnanjih. Tudi se niso zmotili v svoji borbi v smrt vrskaajoči bataljoni, niti tisti tisoči, kateri so z žalostjo v srcu, pa s težo vreč in cul čez ramena klecali po razriti cesti majnika 1945 čez Ljubelj v tujino...

O tem nam pričajo vsi tisti primeri današnjih vstaj in borbe ljudstev in narodov, ki si ne dajo poteptati svoje svobode, pravice in resnice, pa naj se že to godi na azijskem vzhodu, v Vietnamu, v Afganistanu ali pri najbližjih sosedih v latinsko-ameriških državah, ali pri bratih Poljakih, ki so po 35 letih proletarskega „raja“, v katerega so jih potisnili domači rdeči veljaki, pa žaru iskre svojega brata papeža Wojtyle, dvignili glavé in tudi zahtevajo svobodo, pravico in resnico.

Nismo se motili mi, ne motijo se milijoni vstajajočih in po svobodi hlatajočih narodov! To so velike in svetle dni obetajoče zarje, ki osvetljujejo nebo in netijo upanja v srca tlačéni narodov.

Naj spominski podobi generala Rupnika in dr. Hacina, ki bosta sprejeti pod streho Rožmanovega zavetišča, ob prazniku desete obletnice blagoslovitve njenega temeljnega kamna, ohranjata med nami vedno častni spomin na njiju in na nepreštete tisoče padlih soborcev!

(Govor ob 10-letnici blagoslovitve temeljnega kamna in 5-letnici blagoslovitve Zavetišča „Dr. Gregorija Rožmana“)

## **NAŠI MOŽJE**

---

### **Ludvik Kolman – 75-letnik**

Rodil se je 31. avgusta 1905 v vasi Vrh pri št. Vidu, Planina pri Sevnici. Klasično gimnazijo je končal v Mariboru in se vpisal na dunajsko univerzo; diplomiral pa na ljubljanski pravni fakulteti.

Na univerzi je bil vedno med vodilnimi akademiki. Bil je predsednik društva Danica in Akademске zveze. Že v teh letih se je vedno prepiral z levičarji in vedno zastopal krščanska načela. Odslužil je vojaški rok, postal rezervni oficir in kasneje tudi naredil izpit za kapitana.

Pred izbruhom druge svetovne vojne je bil poklican iz banovinske službe na orožne vaje, bil aktiviran in postal adjutant Draže Mihailovića, na kar je bil zelo ponosen. Po razpadu Jugoslavije se je Ludvik vrnil v Ljub-

ljano. Takrat so začeli Nemci s preseljevanjem. Preselili so tudi njegove domače.

V Ljubljani je bila Osvobodilna fronta v polnem razmahu. Ludvik je imel v tem času več sestankov z dr. Peršuhom, kako bi na štajerskem ustavili delovanje OF. Kmalu za tem je padel dr. Peršuh, ubita sta bila dr. Ehrlich in ban dr. Natlačen in Ludvik je vedel, da so njemu tudi za petami.

Ravno takrat pa je prišel k njemu borovniški župnik Ciril Jerina in mu objasnil, da je v njegovi fari velika nevarnost s strani OF. Zato je Ludvik odšel poleti leta 1942 v Borovnico in tam ustanovil Vaško stražo z dvajsetimi fanti, katere so komunisti imenovali „Marijin vrtec“. Toda posadka je rastla iz dneva v dan in delala pohode na Rakitno, Menašijo, Krvavo peč in se vedno večala z lepimi uspehi. Največji uspeh pa je bil pohod na Krim, kjer so napadli glavni stan partizanske vojske, ujeli balkansko kurirko in zaplenili zastavo Tomšičeve brigade, ki je bila pozneje razstavljena v Prešernovi ulici v Ljubljani. Dobil so tudi važne dokumente in okrožnice z originalnim Kidričevim podpisom. Zaradi teh velikih uspehov so bili partizani zelo besni in so v avgustu leta 1943 istočasno napadli postojanko v Sabočevem, Borovnici, Brezovici, Ohojnici in glavno postojanko. Napad je vodil sam zloglasni morilec Daki; toda po velikih izgubah so se partizani morali umakniti.

Po razpadu Italije so se v Borovnico umaknile vse okoliške postojanke in z njimi veliko število civilnega prebivalstva. Tako je postojanka kar čez noč narastla in štela čez 600 stražarjev.

Ko se je ustanavljalo slovensko domobranstvo, je Ludvik osebno sodeloval z generalom Rupnikom in dosegel takoj, da je Borovnica postala močna domobranska postojanka. Iz te postojanke je kasneje izšel znani Rupnikov bataljon.

Pozneje je dobil od generala Rupnika dekret, da prevzame okrajno načelstvo v Novem mestu. Predno je mogel službo nastopiti, so ga Nemci zaprli, češ da je zavezniški vohun. Moral bi iti v Dachau, pa je po zaslugi generala Rupnika ostal v ljubljanskih zaporih in bil nekaj dni pred razpadom Nemčije izpuščen na svobodo.

Prišel je čas umika. Na št. Joštu so bile zbrane vse edinice iz Notranjske. Zopet je Ludvik Kolman prevzel komando za umik na Koroško. Po zadnjih borbah na Ljubelju je prišel v Vetrinje.

V Vetrinju je postal član Narodnega odbora in Angleži so ga postavili za šefa taboriščne policije.

Bil je med prvimi, ki je zvedel za vrnjene domobrance in to tudi na seji poročal; pa mu tega takrat niso verjeli.

Taboriščna leta je z družino preživel v Lienzu in Spittalu, kjer je vodil emigracijsko pisarno in pomagal ljudem preko različnih težav, da so lahko emigrirali.

Leta 1950 je tudi on odšel v Ameriko in se naselil v Waukeganu pri Chicagu, kjer še danes živi.

Življenje v Ameriki ni bilo lahko; posebno še za njega, ko je mlada družina rastla. Saj mu je Bog dal štiri sinove in štiri hčere. Prijeti je moral za vsako delo in ni ga bilo sram ročnega dela, čeprav ga ni bil vajen. Nadarjeni otroci pa so vsi s pomočjo raznih štipendij dokončali univerzo v ponos nam Slovincem in delajo čast svojim staršem.

Naš slavljenec je štajerec; vesele narave in ljubi družbo. Ker v Waukeganu ni našel prave družbe, se je navezal na društvo Triglav v Milwaukee, kjer je našel stare znance še iz taborišča. Tako v poletnih mesecih tudi po dvakrat na teden prideta z ženo Maro 50 milj daleč v park Triglav samo zato, da prebijeta nekaj uric v veseli družbi. Domov vedno odhaja vesel in pravi, da se splača dolga vožnja; saj če bi tega ne imel, bi že umrl. Tako pa je še vedno krepak, čil in bister in nihče mu ne verjame, da je dosegel že 75 let. Bolezen namreč tudi njemu ni prizanesla. Prestal je tri hude operacije, pa se vedno „izlizal“ — na priprošnjo naših domobrancev-mučencev, katerim se vedno priporoča.

Naš slavljenec tukaj v Ameriki ni zakopal svojih talentov in je vedno pripravljen, da nam iz svoje bogate izkušnje pove kaj koristnega in zabavnega. Kolikokrat nam je govoril na spominskih domobranskih proslavah, imel predavanja pri društvu Triglav in ima vedno pripravljeno besedo za vsakega ob raznih obletnicah.

Ludvik je član društva Tabor v Milwaukee. Je ponosen, da je bil domobranec in z veseljem vsakemu pove, da je bil med prvimi oficirji in organizatorji na terenu, ki so se borili z orožjem proti komunizmu.

Bog Te živi še na mnoga leta, Ti kličejo tvoji številni prijatelji in člani Tabora.

## Milošu Prelogu ob 75-letnici

Zdi se nam, da je bilo šele včeraj, ko smo Ti čestitali ob Tvoji 60-letnici, pa že zopet nam kartoteka kaže, da boš 26. septembra dopolnil 75 let. Ni Ti bilo z rožicami poslano v Tvoji življenjski poti, toda prebrodil si vse težave nemških preganjanj in preselitve, prvega begunstva v Srbiji kot poznejše poti v novo begunstvo, ker si si izbral svobodo. Toda med tem si hrabro sodeloval v vseh protikomunističnih organizacijah in oboroženih formacijah, ker dobro poznaš vso zlaganost in podlost komunizma. Tudi v Argentini si bil med ustanovitelji slovenske protikomunistične organizacije borecev, kateri si posvetil mnogo naporov in truda. Z iskreno požrtvovalnostjo si nato nadaljeval svoje delo v „Taboru“ in mislimo, da je prav, da Ti tudi mi sedaj, ko boš v krogu svoje družine obhajal svoj 75. rojstni dan, želimo zdravja in sreče. Še na mnoga leta!

Soborci

## JOŽE JAVORŠEK – SAMOTNI JEZDEC

(Nadaljevanje)

Kakšno mnenje pa naj si človek ustvari o neki partiji, nekem gibanju ali neki vojski, ki se štiri leta bori v imenu neke našemu narodu tuje ideologije, ubija vse, ki se ji upirajo, čeprav so njeni voditelji — če naj verjamemo njihovim današnjim izjavam —, že čutili vso resnico o Sovjetski zvezi in njenemu voditelju Stalinu, „soncu človeštva“? Kakšno mnenje naj ima človek o ljudeh, ki so zmožni v nekaj tednih pobiti 12 tisoč razoroženih, nemočnih ljudi, nimajo pa poguma, da bi to priznali pred svetom in svojim lastnim narodom!? Če je slovenski narod res postavil ta strahotni rekord, da je dal iz sebe 12.000 — DVANAJST TISOČ! — narodnih „izdajalcev“, ki so vsi zaslužili smrt brez vsake pravice zagovora, NA DAN Z NJIHOVIMI IMENI, NA DAN S SODNIMI AKTI, NA DAN Z URADNO IZJAVO, da se je to zgodilo! Ko bo ta račun položen, potem pa bo morda prišel čas tudi za biografijo Staneta Semiča-Dakija, ki jo Javoršek tako zelo pogreša, ali celo biografijo Kidriča in Kardelja, teh dveh „gonilnih sil slovenskega osvobodilnega boja.“

Nehote nam potem Javoršek sam da tudi (verjetno na uradnih virih zasnovan) obračun tega „osvobodilnega boja“, ali bolje samo njegovo eno stran:

Kdo še ve, da so samo na Gorenjskem ustrelili 1265 talcev, na štajerskem 1575, da so Nemci pobili, izmučili in požgali več kot 21.000 neoboroženih ljudi, da je bilo v Ljubljani 8737 procesov v dveh letih italijanske okupacije, da so Nemci okoli 12.000 Slovencev odpeljali v Srbijo, okrog 18.000 na Hrvaško in 60.000 v Slezijo, da so samo iz štajerskega odpeljali 15.000 ljudi v koncentracijska taborišča, da so samo na Gorenjskem Nemci požgali 31 vasi, 1171 gospodarskih poslopij in 21.000 stanovanjskih hiš? In pri tem izgub partizanske vojske nisem niti omenil, temveč — mimogrede — samo nekaj civilnih izgub. Res se človek z upravičenostjo sprašuje, kako je mogoče biti Slovenec, če se za edino veličastno junaštvo preteklosti, ki jo imamo, ne zmenimo?

Če zdaj temu obračunu dodamo še našo „Belo knjigo“, dobimo kolikor toliko pravilno podobo cene, ki jo je naš narod plačal za „milši zvezde“, o katerih govori Javoršek. Resnica je namreč, da te „milši zvezde“ danes sijajo na vse narode Vzhodne Evrope, pa za mnogo, mnogo nižjo ceno. Morda pa je v tem vzrok, da se domovinski Slovenci za to „junaško preteklost“ ne zmenijo, da je mladi generaciji dovolj te „socialistične maše“? Osnovni spor v našem narodu leta 1941-45 namreč ni imel svojih korenin v nekih ideoloških razlikah, temveč v enostavnem dejstvu, da je bil tisti čas fizični

obstane prva in pglavitna zapoved, pa tudi edina logična zapoved za narod takih dimenzij, ko se je enkrat nanj zgrnila vsa teža tujega nasilja. Vse drugo je prišlo kasneje — v največji meri po zaslugi manipulacij komunistične partije.

Javorškov spor s sinom, njuna odtujitev je kmalu prešla v povsem konkretno obliko:

„...zdaj, ko ti govorim o naših bistvenih narodnih problemih, ki so me zapekli v zvezi s tvojo smrtjo na čisto poseben način, sem se spomnil, kako sem nekoč zvedel, da si postal član „šovinističnega kluba“. Shajali ste se v najinem stanovanju. Seveda takrat, ko mene ni bilo doma. Ko sem odkril vaše „zarotniško“ delovanje in sem ti svoje odkritje tudi oznanil, si mi ponosno povedal, da si bil na zadnjem sestanku izvoljen za predsednika kluba.

V šoli si bil med najslabšimi, a bil si vendarle predsednik neke ilegalne organizacije, kar ti je dajalo moralno oporo in te zabavalo.

Mene je silil vaš klub na smeh, nisem si ga mogel predstavljati drugače kot obliko otroške igre, vendar pa sem bil v bistvu prizadet. Mislil sem si: „Ti mulec, se boš zdaj bojeval zoper stoletno sanjo slovenske povezave z južnimi Slovani? Ti misliš lučati kamenje v stavbo, ki je zgrajena s pametjo največjih in najboljših ljudi, kar smo jih kdaj imeli? Ti boš zdaj tistim mrtvecem, ki so dali življenje za uresničitev Jugoslavije, vzel legitimacijo za njih večno spanje?“ — Pozneje, ko sem ti predlagal, da bi vendarle tisti klub spremenili v kulturni klub, v katerega bi hodil predavat tudi jaz in vrsta mojih odličnih prijateljev, in ko je vaš klub že samo zaradi tega predloga propadel, si mi odkril glavni akcijski cilj kluba: odcepitev od Jugoslavije. „Kam pa potem?“ sem te vprašal. Za odgovor nisi vedel. „Prišli bi tja kjer smo bili leta 1941. Razdelili bi nas. Priključili. Slovenska zgodovina bi se začela znova. Belogardistična ideja. Neumnost!“ — „Ampak poglej,“ si dejal, „kako nas južni bratje izkoriščajo! Koliko slovenskega denarja gre v zaostale republike! Če bi živeli sami zase, bi bili bogati in imenitni kot švica!“ — Spomnil sem se, da sem bil natanko istih misli, ko sem bil tvojih let, oziroma še veliko mlajši. Pisal sem protijugoslovanske parole na sneg ali po zidovih svojega rojstnega kraja, zabavalo me je, da sem predsednika tedanje jugoslovanske vlade, ki se je pisal Živković, klical Živhudič. Torej se ta zgodba ponavlja že dolgo vrsto let.

Krog se je torej sklenil: iz nekdanjega „klerikalnega“ študenta, ki ga je jezil „Živhudič“, se je izvil „integralec“ s stoletno sanjo slovenske povezave z južnimi Slovani. Kljub temu se Javoršek zamisli ob sinovih izjavah.

K nam prihajajo z juga navade, ki nam kvarijo našo



samosvojest, in sicer prav tisto, ki bi jo lahko mi dali jugoslovanski skupnosti kot doto. Kot največjo dragocenost. Tako pa se je dolce far niente balcanese sumljivo zanesel ne samo v naše urade, ampak celo med naše delavstvo. In slovensko obrtništvo, nekdanj tako precizno kot švicarske ure in tako slavno kot vsa dela, ki se sama hvalijo, se je že skoraj čisto razmajalo. Ampak vplivi juga se ne poznajo le v delovni natančnosti in v delovni vnemi. Zalezli so se tudi na moralno področje. Tista navada, ki so jo na Balkanu povzročili Turki: da namreč ljudje veliko govorijo zato, da ne bi nič povedali, ker je treba pred Turki pač govoriti in s tem zakrinkati svoje sovražne namene in svojo politiko, se je zanesla tudi k nam. Ljudje izgubljajo smisel za pravo vrednost besede (in tudi besede ne drže več), a prav to je eden od vzrokov, da se je iz javnih občil, vojske in političnega besednjaka zalezlo v naš jezik in celo v jezik preprostega ljudstva izrazoslovje, ki nam bo slovenščino kmalu spakederalo. Zgubljati smo začeli tudi smisel za dragocenost časa, ki je pri vseh visoko civiliziranih narodih ena prvih vrednot. Skratka: nenatančnost, nesolidnost in balkanska megleničavost so se začele raztezati po Sloveniji. — Hkrati pa se kopljemo v samovšečni zavesti, da smo najnaprednejša republika v Jugoslaviji, da smo pravzaprav miljenčki vsega južnega ljudstva.

Za „zahodni“ svet in za čas, v katerem se do onemoglosti ponavlja „neuvrščenost“ in za čas Titovega umiranja, je značilen Javorškov zaključek:

V Jugoslavijo pa smo šli zato, da bi lahko ostali Slovenci. Ne vem, ali smo res del zahodne Evrope, kakor bi nekateri radi prepričali same sebe in druge. In ne vem, ali bi bilo v tem, če bi res bili, kaj izredno posebnega in za nas koristnega. Današnja zahodna Evropa je strahotno utrujena in žalostna. Odkar jo Sovjetska zveza straši s svojim stalinizmom, je ideja socializma, ki je bila nekdanj poglavitna, odrešilno obnovitvena evropska sila, v kritičnem položaju. Zgubila je svojo izvorno rodovitnost. Kljub temu vsa Evropa čaka na post-stalinsko revolucijo, se nanjo pripravlja — in se je boji. Kaj imamo torej od te Evrope pričakovati? Ničesar. Medtem pa tisti tam, kjer sonce zahaja, od nas neizmerno veliko pričakujejo...

O težavah današnjih slovenskih intelektualcev razpravlja Javoršek obširneje v knjigi „Nevarna razmerja“; toda že v razgovoru z mrtvim sinom nakaže to zanimanje in primerja čase, ko je „vsa ulica zažarela“, če je nanjo stopil na primer Oton Župančič, čase, ko so se intelektualci in literati ukvarjali „z usodo ljudstva“, ko so ga „budili, ustvarjali njegovo podobo, ga pehali naprej v zgodovino“ — s časom „osvobodilnega boja“, ko se je — kot pravi Javoršek — nekaj „skvarilo“ in so intelektualci

prepustili svojo vlogo politikom, sami pa so se spremenili v „kulturnike“, v nekaj posebnega, za navadnega partizana smešno „nepomembnega“.

Predvsem: časi, po katerih se mu kolca, so vendar časi, v katerem je — kot sam trdi — prevladovalo kulturno ali literarno mračnjaštvo! Kako je torej mogoče, da so mogli takratni literati pri tako strašnem terorju „mračnjakov“ vendarle buditi narod in ga „pehati“ naprej v zgodovino?

Drugi del njegove trditve, kako so se intelektualci v partizanih (prostoVOLjno ali pod pritiskom?) spremenili v „kulturnike“, pa človeka nujno spomni na položaj v „plavi“ ilegali, kljub njenemu mnogo manjšemu obsegu. „študentje“ nismo bili za nobeno „rabo“, pisali smo pesmice (kot Javoršek) in sanjali o veliki, z bratstvom in pravičnostjo prežeti Jugoslaviji; v „akcijah“ smo bili „nezanesljivi“ ali vsaj „vprašljivi“; in ko se je vse končalo v begunskih taboriščih, se je ta intelektualna družba, po istem receptu kot Javorškova v „osvobojeni“ domovini, spremenila v — „propagandnozabavno inštitucijo“.

Po vojni, pravi Javoršek, pa so postali vsi intelektualci „v glavnem“ sumljivi:

Rahel odmev pretresljive tragedije, ki jo je v škodo vsega sveta doživljala sovjetska književnost, je zajel tudi Slovenijo. Sum o malomeščanskih elementih. Sum o idejnih stranskih potih. Sum o biografijah. Sum o kvarnih vplivih zahoda. Sum o graditvi nadstavbe. Sum o filozofskih stranskih potih. Sum o sumu. Sum o ljudeh, ki so se prenamezali. Sum o ljudeh, ki se niso prenamezali. Sum, sum, sum... Vse skupaj je bilo sumljivo, zakaj toliko sumiti uboge intelektualске pare, ki so dale čisto vse iz sebe in so bile v svetovnem in jugoslovanskem merilu primer, kako morajo biti intelektualci združeni s svojim ljudstvom in do kakšnega junaštva se morajo povzpeti, če bije plat zvona, je bilo res skrajno sumljivo.

Položaj je postal gogoljevsko komičen. Vsi bi bili radi najboljši. Celó izjeme so potrjevale pravilo. Vsak se je silil, da bi bil ideološko ustrežljiv, politično mil. Razpasla se je hejhoj estetika, lopatarstvo, kričaštvo, literatura kot reportaža, literatura kot del socialistične izgradnje. Nadrealistični slikarji so zavrgli svoj „nad“, transparentni pesniki so začeli nositi transparente, nad vsemi pa je kot velikanski oblak, ki je zakrival čisto vsa obzorja, ležala teorija socialističnega realizma, za katerega pravzaprav živ krst na svetu ne ve, kaj je ali kaj naj bi bil, razen da pomeni smrt vsake literature. In vsak odstop od socialističnega realizma je bil skorajda že izdajstvo; če ne izdajstvo, pa vsekakor zelo sumljivo dejanje.

Sledi Javorškova razlaga, kako se je pojavil nekak slovenski kulturni „evrokomunizem“, če lahko uporabimo ta „politični“ izraz za opis med nami še vedno slabo razumljenega razvoja v Sloveniji in ostali Jugoslaviji ne le v kulturnem, temveč tudi v vseh drugih pogledih, predvsem

morda še v gospodarskem, ali bolje, potrošniškem. Kdor se samo površno zanima za življenje današnje Slovenije, se mora čuditi standardu življenja, pa tudi „slogu“ življenja, saj sta oba tako blizu zahodnemu-„kapitalističnemu“, da je komaj še mogoče govoriti o komunističnemu sistemu, kot ga je ta ista družčina ponujala med revolucijo. Poročila mednarodnih finančnih ustanov sicer dajejo precej „grafičen“ odgovor na ta „kako je mogoče“, toda po drugi strani je spet res, da se slišijo ta poročila in svarila že vrsto let, jugoslovanska „barka“ pa se še vedno ni potopila.

Pa — nazaj k Javoršku:

Za časa socialističnega realizma je pomenil vsak stilni razloček tudi boj za svobodo na področju umetniškega ustvarjanja. Zdaj pa smo se zaleteli v drugo skrajnost: posnemanje zahodnih oblik umetništva je postalo tudi naša oblika umetniške neizvirnosti, jalovosti, neučinkovitosti. Ampak vse posnemamo z zakasnitvijo in talentirano neizvirnostjo. Mladi pesniki so leta 1968 odkrili dado in nadrealizem. Romanopisci novi roman, ki na zahodu že zamira. Veliko naših slikarjev in kiparjev se prav nič ne loči od „pariške šole“, v glasbi se ne moremo in ne moremo uveljaviti, intelektualci naspluh pa se zgublajo v taki imponentni miselni goščavi, da je človeku kar slabo.

Ta Javorškova tožba nad inteligenco, ki se je začela izgubljati v „zastarelih“ zahodnih formah, je zanj še toliko bolj žgoča, ker se mu zdi, da se slovenska literatura ni zavedla časa svojega „obiskanja“:

Ne vem, kaj je narobe. Ne vem, kako je sploh mogoče biti Slovenec? Samo pomisel, da smo spet zavrgli pravo področje življenja in umetnosti, mi spodjeda življenjske sile. Če smo prebivalci na sedanjem območju Jugoslavije nekoč obvarovali zahodni svet pred Turki in je bila v tem naša zgodovinska zasluga, potem je druga, še večja zgodovinska zasluga v tem, da smo svet obvarovali pred stalinizmom. V tistem trenutku, ko so se začele pri nas zgodovinske antistalinistične spremembe, je ves svet pričakoval od pisateljev naše socialistične dežele umetniških odkritij ali vsaj pričevanj edinstvene pomembnosti. Ta odkritja in ta pričevanja prihajajo danes iz Češke in Slovaške, iz Romunije in celo iz Poljske, mi pa se vključujemo, kot da se ni pri nas nič zgodilo ali kot da ves svet ne bi bil v prenovitveni mrzlici, v finale neke estetike, ki je zahodnjakom samim že prišla do grla in sami že krčevito iščejo iz nje izhoda.

Izhoda iščejo tudi mnogi slovenski intelektualci, kot sodi Javoršek, in mnogi se „zavoljo moralnega zdravja“ izselijo na deželo, se zagrenjeno zapro in umetniško docela zamrejo. Za te „notranje emigrante“ ne skrbi nobena Izseljenska matica in so „do neusmiljenosti bridki“. Javor-

ška mika, da bi nekega dne napisal knjigo „Obiskov“ pri teh zagrenjenih, da bi jim „snel maske“, a se mu to po premisleku zazdi nesmiselno.

Poleg „zagrenjencev“ so tudi „zabavljači“ in — tako se zdi nam, ki vse to opazujemo od daleč — tudi „politični humoristi“, ki producirajo duhovite — „to the point“ — šale na račun „sistema“ in njegovih „predstavnikov“. (Samo tri tedne je na primer trajalo, da je v svet „prodrla“ prva šala na račun Titove leve noge.) Kaj torej sodi Javoršek o „vlogi“ današnjega intelektualca?

...vloga intelektualca ni v tem, da bi bil očiten in preprost. Zato velika večina živi v popolnem notranjem skladju z državo in silami, ki to državo vodijo in oblikujejo, na zunaj pa se kažejo kot zoprvalci, kritiki, protestanti — ali pa celo kot sovražniki. „Biti vernik“ je neinteligentno in skorajda ne-moralno. Predvsem pa neolikano.

Če si komunist in hkrati pisatelj, moraš izumiti dvojnost svojega življenja in dobro pretehtati, kdaj boš nastopal kot komunist, kdaj kot pisatelj. Sicer boš slabo vozil. Zakaj globoko nezadovoljstvo, ki se izživlja predvsem v zabavljanju, je osnovni vsakdanji posel pravega intelektualca. Nezadovoljstvo je kritika, kritiko je lažje spraviti v umetniške posode kot mlačno zadovoljstvo ali celo uradni optimizem. Zato tisti, ki je zadovoljen in ki ne zabavlja — sploh pameten ni, ali pa skriva v sebi čisto posebne račune, oziroma je v službi ustanov, ki zabavljanja izrecno ne dopuščajo. Zabavljanje je poleg vsega tudi higiena duha, zakaj tudi duh ima svoja izločanja — ne samo telo. In če iztrebki duha ostanejo v človeku — joj —, se človek prav gotovo usmradi.

#### IV.

Kot je bilo že uvodoma rečeno: Neka podrobna razlaga Javorškovega dela je v emigraciji praktično nemogoča. Toliko bolj, ker že ob koncu dialoga z mrtvim sinom „Kako je mogoče“, prehaja v kritično razpravo o položaju in filozofiji današnjih slovenskih intelektualcev ter jih potem v knjigi „Nevarna razmerja“ tudi odkrito napade — ali vsaj nekatere med njimi — direktno, neposredno, alj pa z (zunaj slabo razumljenimi) pomembnimi namigovanji. Najboljša pot do čim popolnejšega razumevanja njegovega dela bi bila zato v enostavnem ponatisu obeh del, ker tudi obširni citati, ki jih navajamo, predstavljajo samo del — in to subjektivno izbran del — njegovega pisanja.

Razpravo o slovenski inteligenci pa Javoršek v dialogu s sinom zaključuje z razlago svojega razmerja do Edvarda Kocbeka, človeka, kot pravi, s „kraljevsko zvonečim imenom“. Človeka, ki je po Javorškovem mnenju oblečen v toliko „ornatov“, da bi ga bilo nemogoče „sleči“ v enem samem človeškem življenju. Toda takoj v začetku Javoršek nedvoumno nakaže, da je njegova „osebna tragedija“ vezana na Kocbeka, čeprav po njegovih

Javorškovi, lastni neumnosti. Kocbeka, tako meni, tudi danes ni mogoče kompromitirati, ker „je še zmeraj v rezervi za zapletene čase in ker je... množično zavarovan“. Isto bi brez posebnih težav lahko rekli za Milovana Djilasa! In tisti „zapleteni časi“ morda niti niso več tako daleč...

Ko je Javoršek „stopil v sedemnajsto leto“, je nekdo njegove pesmi pokazal Kocbeku, in ta jih je pozdravil z vzvišenimi besedami, „ki so pozdravljale novega slovenskega pesnika“. Javoršek, bolje Brejc, je doživel svoje „binkošti“: Kocbek, „škof“, mu je bil eden najbolj svežih slovenskih pesnikov (kar je gotovo bil), „in hkrati zanesen razbijač klerikalizma, katoliške temé in slovenske zaostalosti... največ, kar je katoliško slovenstvo tedaj moglo roditi... nekakšen predhodnik Teilharda de Chardina, papeža Janeza XXIII... moderne pokoncilске Cerkve...“ Brejc-Javoršek se je z njim „povezal na življenje in smrt“.

Javoršek nato z neko sigurnostjo „spoznavalca“ zapiše morda najtočnejšo analizo Kocbekovega vpliva na slovensko, zlasti „katoliško“ inteligenco: Bil je človek, učenik, ki je nenehno pridigal in poučeval, se vdajal omamnosti svoje besede, izcedku čistih in prečiščenih idej, ki pa svojih učencev kljub temu ni znal obdržati. Kocbek naj bi bil, tako piše Javoršek, samo nek „predvodnik“-posredovalec. Razkrinkaval je zastarelost Cerkve, pa so vendar mnogi njegovi učenci „šli nazaj v klerikalizem“; zbiral je okrog sebe pisani literarni svet, pa so kljub temu mnogi šli po svojih potih; zanimal se je za politiko in politično snujoče ljudi, enj šli so z njim, drugi so „telebnili nazaj“. In tako dalje... — Kocbek pa je slednjič, kot pravi Javoršek, ostal sam!

Ker je bil torej Kocbek nekakšen predvodnik, nekakšen most v slovenski družbi, na katerem so se odločale usode, zapiše Javoršek elegantno parabolo, da bi se Kocbek v resnici lahko tudi pisal KRIZA. Ta kriza, to omahovanje, za katerega kasneje navaja Javoršek v resnici drastične primere, naj bi imelo svoj vzrok v dejstvu, da je bil Kocbek vselej v resnici samo „opazovalec in oznanjevalec idej“, nikdar pa izvrševalec, uresničevalec. Kocbek je „nenehoma prevzemal miselnost drugih... sorodnih ljudi iz Nemčije, Švice in Francije“ in jih presajal na razne „revolucionarne procese“ na Slovenskem, kot na primer na krščansko-socialistično gibanje, ali kasneje tudi v „narodnoosvobodilni boj“. Toda kljub tej Kocbekovi „intelektualni hysteriji“ se nobena teh cepik — „ne personalistična, ne eksistencialistična, ni prijala“. Tu pa se potem Javorškova misel prelomi: nobena teh cepik se ni „prijala“! Bralec se mora vprašati: zakaj? Zato seveda, ker so bile tuje; slovensko narodno telo pa tujkov že takrat ni preneslo in — če stopimo za hip izven konteksta — se jih je kasneje tudi s tako tragično krčevitostjo otresala. Toda: Javoršek nadaljuje...

Prijel se je marksizem, ampak ne zato, ker bi bil v Kocbekovi interpretaciji boljša cepika od tistih, ki jih je Kocbek imel še na zalogi, ampak ker je zrasel iz slovenske zgodovine in slovenskih tal; in ker so na njegovo rast pazile izrazito mogočne in v resnične slovenske potrebe zazrte sile.

To počastitev „izrazito mogočnih in v resnične slovenske potrebe zazrtih sil“ je vsekakor treba smatrati za hitro in — tako najbrž misli Javoršek — učinkovito apologijo za spodrsrljaj na prejšnjih straneh, da je Kocbek „množično zavarovan“ in v „rezervi za zapletene čase“, ko bi tem „izrazito mogočnim silam“ morda zmanjkalo sape. Istočasno pa je Javoršek tudi demantiral trditev, da se nobena „tuja cepika“ ni mogla prijeti na Slovenskem, saj bi s tem priznal, da se tudi marksizem ni!

Sicer pa je Kocbek Javoršku v primerjavi s Prešernom „jeznorita trepetlika“; z Levstikom „docela nekritičen do samega sebe in svojih najbližjih“; s Cankarjem „obredno vznemirjen, nadduhovniško zanesen, previden do skrajnosti“. Javoršek priznava, da so te primerjave lahko kri- vične; dopušča tudi, da bo politična zgodovina Kocbeku priznala zasluge za „zbiranje in osredotočenje naprednih slovenskih sil tik pred drugo svetovno vojno“, da pa mu najbrž ne bo zapela hvalnice „za vlogo, ki jo je igral v narodnoosvobodilnem boju“. Tudi tu se zdi, da je Javoršek pisal te vrstice z enim očesom — na tistih „izrazito mogočnih silah“. Kocbeku, koristnemu budalu, prizna predvojne „zasluge“; o medvojnih pa raje podvomi, da ne bi vznemiril „v resnične slovenske potrebe zazrtih sil“. — „Osvobodilna fronta“, zapiše Javoršek hladno, bi se pravtako, ali pa še bolj, razvila brez Kocbeka. (Da je le podpisal Dolomitsko izjavo!)

Na kratko, ostro in brez olepšavanja opravi Javoršek tudi s „takoimenovano krščansko skupino v OF“,

Dimitrij O. Jeruc

## Po narodni

Opojno v noč dehte resede... —

Omamljen šel sem svojo pot  
in mislil na cvetoče grede,  
ki zdaj jih iščem vsepovsod.

In hodil sem po Sorškem polju,  
drhté sem trgal rdeči mak  
in nisem mislil o vesolju,  
tako lahak je bil korak.

Pobratil sem se z vetrom, ptiči,  
in z drevjem, z zemljo — božji dar—;  
na njivah peli so dekličiči...  
„Hej, dobro jutro, gospodar!“ —

Odromal sem nato na tuje...  
Pozabil nisem vrtné grede. —  
Grobar mi danes rakev kuje,  
da reši me tesnobe, bede.

### Ob prvi obletnici smrti Avgusta Jakoša

11. septembra 1979 se je za vedno poslovil od svojih dragih eden izmed prvih protikomunističnih borcev — domobranec Avgust Jakoš. Bil je star 56 let. Rodil se je 1. avgusta v vasi Draga pri Stični v ugledni katoliški družini.

Kot mlad fant je takoj pristopil k Vaški straži in se pozneje odlikoval v številnih borbah. Njegov starejši brat je bil ubit v revoluciji, drugi brat pa je bil vrnjen iz Vetrinja; Gustel pa je srečno preстал vetrinjsko tragedijo.

Težo begunskega življenja je prenašal v begunskem taborišču v Spitalu v Avstriji z bratom Lojzetom. Tam se je tudi poročil z gđc. Milko Žakelj. Ob prihodu v Ameriko se je naselil v Racine, Wisconsin, kjer si je pozneje zgradil lep dom, katerega pa je moral tako hitro zapustiti.

Sedem tednov poprej je zvedel, da mu zahrbtni rak izpodkopava zdravje in da za njega ni več pomoči. Toda smrti se ni bal; saj mu je bila prizanešana pred 34 leti, ko bi moral leči v prezgodnji grob z ostalimi bataljoni svojih soborcev.

Avgust Jakoš je bil član društva Tabor v Milwaukee in člani so se v lepem številu pridružili številnim prijateljem pri pogrebu.

V Racine zapušča ženo Milko, sina Marjana in hčerki Ani in Kati ter vnuke in vnukinje, v Kanadi pa mamo in brata Lojzeta.

### IZ DRUŠTEV

---

Proslava 35. obletnice pokola Slovenskega domobranstva, četnikov in civilistov in 100-letnica rojstva pok. generala Leona Rupnika je za nami.

Vsem, ki so se proslave osebno udeležili, bo ostala v lepem spominu. Slovenska pristava je bila za to priliko izredno lepo okrašena; program proslave zelo lepo izveden. Prav gotovo pa je največja „umetnost“ iskrenost, ne samo prirediteljev, ki so imeli polne roke dela in skrbi; tudi iskrenost občinstva, ki se je zbralo v tako velikem številu iz različnih krajev Združenih držav in Kanade, kjer smo se zopet počutili, kot nekoč pred 35. leti po Vetrinjski tragediji — **ZOPET VSI ENO IN OSAMLJENI, BREZ POLITIČNO-IDEOLOŠKEGA VODSTVA!**

Našim soborcem, članom, prijateljem, predvsem onim iz Clevelanda, ki so organizirali tako lepo proslavo — hvala lepa! Prav tako hvala vsem, ki so se proslave udeležili. Prepričani smo, da je bila ta proslava ena izmed najlepših in najštevilnejših kljub slabemu vremenu. Cleveland in Slovenska pristava z Orlovim vrhom je edinstveni spomenik naše bitnosti in upati je, da bo kot tak tudi ostal.

Letošnji zvezni občni zbor se bo vršil v soboto 30. avgusta 1980. ob 6. uri popoldne na Slovenski pristavi — Genova-Ohio.

Volitve Glavnega odbora letos odpadejo.

## **ZA BELEŽNICO**

**Za nas — stara pesem...**

Kar smo mi doživljali pred več kot eno generacijo, je sedaj žalosten delež Srednje Amerike, ki je že nekaj časa tarča svetovnega komunizma. Posebej težke čase preživlja trenutno republika El Salvador, o kateri se svetovno časopisje — seveda na nam že dobro poznani način — na široko razpisuje.

Med ostalim iz buenosaireškega dnevnika La Nación z dne 8. 8. 1980 posnemamo sledeče poročilo, ki ga je prinesla časnikarska agencija UPI:

200 ekstremistov Narodno-Osvobodilne Vojske (!!!), ki so bili oboroženi z brzostrelkami, je napadlo in pretrgalo zveze z naseljem Potónico. Po drugi strani je 1000 kmetov pobegnilo iz vzhodne strani dežele, kjer so levičarski ekstremisti pobili 15 desničarskih kmetov. (To je sedaj očitno ista psovka, kot za naše čase pri nas: belogardisti, kolaboracionisti, izdajalci... Op. ured.)

Za nas — posebej za naše ljudi iz Dolenjske in Notranjske — stara pesem...

Še en dokaz, da smo o pravem času vsemu svetu pokazali pravo pot!

**Med nami...**

Bivši argentinski predsednik gen. Pedro Eugenio Aramburu je leta 1970 kot prva argentinska žrtev mednarodne komunistične zarote stopil na pot mučeništva, kakršno so celo generacijo pred tem nastopili naši nepozabni domobranci in gen. Leon Rupnik. — Spričo vsega, kar je šlo preko njega pozneje, se je argentinski narod ob 10. obletnici te nasilne smrti, ki je pomenila začetek napada mednarodnega terorizma na Argentino, zavedel, kaj je pomenila. Ob priliki velike spominske svečanosti na trgu, ki bo poslej v Buenos Airesu nosil ime umorjenega generala, je pred zbrano množico med ostalim tudi argentinski duhovnik José Menestrina javno pomolil:

Gospod, sprejmi to dejanje kot z ognjem v naša srca vžgane boli, ki je naša resnična molitev: Ti, o Bog naš, ki si sprejel kri naših vojakov in civilistov, kateri so morali nasilno umreti,



da bi se nad naš narod povrnila svoboda; kakor si nekoč dopustil kri pravičnega Abla in končno tudi kri umorjenega Krista, tako, o Gospod, sprejmi ob 10. obletnici gospoda generala Arambura njegovo in z njo odrešujočo kri vseh naših mučencev in reši nas! — (Clarín, Bs. Aires, 17. 7. 1980.)

Tako narod, ki se zaveda svojega pomena v vesoljnem občestvu!

In mi? —

Med nami je pred istim komunizmom pobegli duhovnik sestavil knjigo, v kateri je oškropil tudi spomin na našega nepozabnega vladiko **dr. Gregorija Rožmana** z gnojnice, ki jo je naplal na mrtvega mučenca slovenskega poštenja in zvestobe gen. Leona Rupnika celó na osnovi dokazanega falzifikata, zlobnih izmišljotin in laži...

Koliko jih je spričo tega dvignilo svoj glas vsaj v imenu krščanske ljubezni, če že ne zaradi zgodovine, ki naj bo učiteljica bodočih rodov? —

Med nami, ki vztrajno, pošteno pojemo hvalnice svojim svečenikom, da so nam dali krščansko omiko in nas ohranjali kot kulturne narod poštenjakov, je v Lanusu blizu Buenos Airesa (in mogoče še kje v zdomstvu?) slovenski begunski duhovnik, ki nad belim svečeniškim ovratnikom razkazuje sedaj že sivo glavo samo zato, ker so mu Rupnikovi domobranci odprli pot čez boroveljski most v svobodo velikega sveta, svoje pred komunističnimi morilci pobeglo zdomsko srenjo izpred oltarja javno pozval, naj moli — za Tita...!

Če naj bi to bilo dejanje krščanskega odpuščanja, koliko jih bo vsaj zaradi krščanske ljubezni izpred oltarja prav tako javno pozvalo našo zdomsko srenjo, da z njimi na čelu pomoli za svojega dobrotnika in žrtvovanca generala Leona Rupnika — vsaj ob stoletnici njegovega rojstva...? —

**O mrtvih samo dobro...? —**

Najbrž zato, ker mu je zmanjkalo tudi prepisov iz drugih publikacij, s katerimi je urednik Vestnika sicer natrpal pretežne strani svoje št. 5-6-7 letošnjega letnika, je na vso 144. stran postavil samo tole: „Po slovenskih komunističnih virih je Josip Broz-Tito umrl v Ljubljani 4. maja letos.“ — In k temu pod črto glosa: „De mortuis nil nisi bene — O mrtvih samo dobro! (Latinski pregovor)“. — Sicer je stran prazna!

Zares; — nadvse duhovito in izvirno... —

Posebej, ker so za zgodovino ohranjeni letniki istega Vestnika z dolgimi stranmi blata, gnoja in laži, ki jih je nagrmadil na mrtvega mučenca za slovenski narod, očeta, ustanovitelja in vrhovnega poveljnika slovenskih domobrancev gen. Leona Rupnika.

Da ne pozabimo: Celoten uradni naslov tega glasila je: **Vestnik slovenskih domobrancev in drugih protikomunistov.** — —

**Tema za razmišljanje:**

**BEDAKI IN NESPOSOBNEŽI TI NE BODO NIKDAR ODPUSTILI,  
DA SI PAMETEN IN SPOSOBEN!** (Vsakdanja resnica).

## NA UREDNIŠKI MIZI

G. stotnik L. Kolman: Konzorcij, uredništvo in uprava revije, kakor tudi vsi „argentinski“ domobranci Vam želimo vse blagoslove božje k lepemu življenjskemu jubileju. Toda darilo ste nam in zgodovini dolžni Vi! Vaše delo v slovenskem domobranstvu od njega prvih začetkov z gen. Rupnikom do tragičnega žrtvovanja v Vetrinju ne sme ostati popisano samo po tretjih osebah!

## DAROVALI SO

Tiskovni sklad Tabor:		Pust Milko .....	10
	v pesih	N. N., California .....	300
Novak Franc .....	10.000	Bančič Janez — Kanada ...	52
Bavec Vinko .....	10.000	Mihelčič Marija .....	100
Rant Franc .....	15.000	ga. Slapničar .....	20
Kastelic Anton .....	5.000	Kus Rudi .....	10
Tekavec Ivan .....	5.000	N. N., Toronto .....	16
Bavec Alojz .....	5.000	Torkar Franc .....	10
Godec Anton .....	5.000	Golobič Jože .....	20
N. N., Hurlingham .....	5.000	Kastelic Jože — Eltham ...	10
Eiletz Marjan .....	10.000	Časel Jože C. M. ....	50
Holozan Franc .....	5.000	go. Štukelj .....	60
Kunčič Mirko .....	5.000	Kavčič Ivan St. ....	45
Karin Anton .....	5.000	Dejak Ignac .....	25
Rigler Radivoj .....	5.000	Šuligoj Stane .....	10
Pelan Ema .....	5.000	Dr. Pepevnak Franc .....	25
Žnidaršič Janko .....	5.000	Medved Bertel .....	5
	v dolarjih	Potočnik Blaž .....	5
Dr. Pepevnak Franc .....	10	Dejak Lojz .....	20
Zakrajšek Ivan .....	2	Kus Franc .....	5
Vrečar Viktor .....	2	Novak Viktor .....	15
Invalidski sklad Tabor:		Meglič Ignac .....	30
	v dolarjih	Lamovšek Stane .....	16
Benčina J. ....	10	Ferkul Edvard .....	15
Cestnik J. ....	4	Jaklič Jože .....	10
Zabukovec I. ....	5	Resnik Rudi .....	20
Mejač Fr. ....	10	štih Anton .....	10
Mejač Fr. ....	10	Babič Lojz .....	10
Kunovar I. ....	20	Krnc Janez .....	15
Omahen Polde in ga. ....	10	Novak Marjan .....	20
		Pleško Stane .....	15

Mauko Vladimír .....	10	N. N., Ramos Mejía .....	1.000
Kolenc Tone .....	5	Cestnik Jože .....	26.000
Zakrajšek Viktor .....	10	Bruha Janez .....	6.000
Žukovec Hilar .....	15	Kčar Lojze .....	2.000
Kastelic Ivan .....	4	Lichtenberg Herbst .....	38.000
Petrič Franc .....	11		
Čekuta Vilko .....	6		v dolarjih:
Zrimšek Franc .....	10	Hren France USA .....	10
Trček Ivan — Trenton .....	5	V spomin na pok. <i>svaka Jožeta Rusa</i> :	
Košir Franc .....	5	Zajec Milan .....	20
Medved Ivo .....	10	Za gradnjo:	
Klemenčič Stane .....	30	Kušar Ivanka .....	50.000
Škerl Franc .....	10	Rant Franc .....	100.000
Muhlič Miro — Toronto .....	10	Matevžič Janez .....	100.000
Kastelic Jože St. ....	15	Dolček Dobrila .....	50.000
Platnar Alojz .....	11	N. N., Lomas del Mirador .....	2.562.000
Darovali so, od 1. 7. do 15. 8. 1980:		Loboda Marjan .....	200.000
Za Zavetišče:		Aljančič Vinko .....	100.000
		Amcn Janez .....	200.000
	v pesih:	V spom. na pok. <i>mamo Avguštinovo</i> :	
N. N., San Martin .....	2.000	Jenko Janez .....	50.000
Gutovnik Jože .....	28.000	Žerovnik Jože .....	20.000
N. N., V. Ballester .....	2.000	Dolenc Vencel .....	30.000
Zajec štefka .....	20.000	Oblak Franc .....	30.000
Vrhovec Ela .....	10.000	Inž. Matičič Anton .....	30.000
Jeločnik Avgust .....	12.000	Potočnik Matevž .....	100.000
Tomazin Franc .....	22.000	Tomaževič Lovro .....	20.000
Avguštin Aleksander .....	22.000	V spomin na pok. <i>Jerneja Vrhovec</i> :	
Kastelic Anton .....	22.000	Cof Emil .....	100.000
Tomazin Vinko .....	6.000	V spomin na pok. <i>Antona Bidovec</i> :	
Tekavec Ciril .....	16.000	Štefe Jernej .....	100.000
Iskra Janez .....	8.000	V spomin na pok. go. <i>Zorko Kumpa-</i>	
N. N., Ramos Mejía .....	10.000	<i>re roj. Uranič</i> :	
Avguštin Franc .....	14.000	Dr. Brumen — družina .....	30.000
Jagodič Florjan .....	8.000	V spomin na pokojno <i>mamo Potočnik</i>	
Avguštin Tone .....	10.000	umrlo v domovini:	
Rus Srečko .....	53.000	Tomaževičevi .....	20.000
Tomaževič Anton .....	8.000	Dolenc Vencel .....	30.000
Pfeifer Marjan .....	26.000	Cof Emil .....	20.000
Tomaževič Lovro ml. ....	8.000	Inž. Matičič Anton .....	20.000
N. N., Hurlingham .....	50.000	Jenko Janez .....	20.000
Rev. Avguštin Albin .....	11.000	Oblak Franc .....	20.000
Lavrič Lojze .....	2.000	Avguštin Franc .....	10.000
Andrejak Anton .....	8.000	Tomaževič Lovro .....	20.000
Jakoš Janez .....	64.000		
Šifrer Marjan .....	2.000		

V S E B I N A

1880 General Leon Rupnik 1980 .....	209
Ustanovitelju Slovenskega domobranstva — ob njegovi 100-letnici rojstva .....	210
Odslovljen delavec .....	212
Ali je tako moralo biti? .....	217
Dan za dnem (D. Jeruc) .....	218
Na Orlovem vrhu (Stane Pleško) .....	219
Po Josipu Brozu — Titu (TIN) .....	220
Naša spominska proslava na Orlovem vrhu .....	223
Slovenska mati (rev. Mirko Kozina) .....	237
Slovensko zavetišče „Dr. Gregorij Rožman“ .....	239
„Kako doma je dobro in lepo...“ (Dr. J. Krivec) .....	240
Naši možje .....	242
Jože Javoršek — samotni jezdec (EPK) .....	245
Po narodni (D. O. Jeruc) .....	252
Naši mrtvi .....	253
Iz društev .....	253
Za beležnico .....	254
Na uredniški mizi .....	256
Darovali so .....	256

Correo Argentino Sucursal J. L. Suárez (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 8133
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2619